

**MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI**

**ANTAKYA KENTİ ÖRNEĞİNDE
TARİHİ VE MİMARİ DOKUYA UYGUN
KENTSEL PEYZAJ TASARIMI GELİŞTİRME ÜZERİNE
BİR ARAŞTIRMA**

**EMEL ÜNLÜER
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

Antakya / HATAY

AĞUSTOS-2007

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	II
ÖNSÖZ.....	III
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	IV
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	V
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Genel Tasarım İlkeleri.....	4
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR	7
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	9
3.1 Materyal	9
3.2 Yöntem.....	9
4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA.....	12
4.1 Çalışma Alanının Genel Yapısı.....	12
4.1.1 Çalışma Alanının Doğal Yapısı.....	12
4.1.1.1 Coğrafi Konum.....	12
4.1.1.2 İklim	12
4.1.1.3 Hidrolojik Yapı	16
4.1.1.4 Jeolojik ve Jeomorfolojik Yapı	18
4.1.1.5 Toprak	23
4.1.1.5.1 Büyük Toprak Grupları	23
4.1.1.6 Doğal Bitki Örtüsü	25
4.1.2 Mevcut Alan Kullanım Tipleri.....	26
4.1.2.1 Yerleşim	26
4.1.2.2 Ulaşım	27
4.1.2.3 Tarım	27
4.1.2.4 Ticaret.....	28
4.1.2.5 Turizm	29
4.1.2.6 Sanayi.....	33
4.1.3 Nüfus ve Sosyo-Ekonomik Yapı.....	34
4.1.3.1 Nüfus	34
4.1.3.2 Sosyo-Ekonomik Yapı	34
4.2 Tasarım Kriterlerinin Belirlenmesi	35

4.2.1	Yöresel Tasarım Kriterlerinin Belirlenmesi.....	35
4.2.1.1	Kent İçi ve Çevresindeki Mevcut Açık ve Yeşil Alanlar.....	35
4.2.1.1.1	Eski Antakya Evleri ve Ev Bahçeleri.....	36
4.2.1.1.2	Meydanlar ve Kavşaklar.....	37
4.2.1.1.2.1	Vali Ürgen Meydanı.....	37
4.2.1.1.2.2	Cumhuriyet Meydanı.....	38
4.2.1.1.2.3	Ulus Meydanı.....	38
4.2.1.1.2.4	Aalen Kavşağı.....	38
4.2.1.1.3	Okul Bahçeleri.....	38
4.2.1.1.4	Parklar.....	39
4.2.1.1.5	Çocuk Oyun Alanları.....	41
4.2.1.1.6	Yollar.....	41
4.2.1.1.7	Spor ve Oyun Alanları.....	42
4.2.1.1.8	Dini Yapı Çevreleri.....	42
4.2.1.1.9	Mezarlıklar.....	43
4.2.1.1.10	Diğer Açık ve Yeşil Alanlar.....	43
4.2.2	Araştırma Alanına İlişkin Uygun Tasarım Kriterlerinin Belirlenmesi....	43
4.2.2.1	Antakya Kenti Örneğinde Tarihi ve Mimari Dokuya Uygun Kentsel Peyzaj Tasarımı Geliştirilmesi yönelik kent halkının talep ve eğilimlerinin belirlenmesi.....	43
4.3	Antakya Kentine Uygun Tasarım Kriterlerinin Uygulanması.....	50
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....		72
KAYNAKLAR.....		74
ÖZGEÇMİŞ.....		76

ÖZET**Antakya Kenti Örneğinde Tarihi ve Mimari Dokuya Uygun Kentsel Peyzaj
Tasarımı Geliştirilmesi Üzerinde Bir Araştırma**

Bu çalışma Hatay İli Antakya Kent Merkezinde yer alan Antakya Devlet Hastanesi arkasında, Kent İmar Planında da açık ve yeşil alan olarak belirlenmiş yaklaşık 50 da'lık bir alanda yürütülmüştür. Çalışmanın amacı, Antakya kentinin rekreasyonel taleplerine ve kültürel yapısına uygun, rekreasyon öncelikli alan kullanım planlarını ortaya çıkarabilmek ve alternatif tasarım önerileri geliştirmek olmuştur.

Çalışma, doğal ve kültürel zenginliğe sahip Antakya kenti için planlama ve tasarım süreçlerini içermesi ve çözüme ulaşmada bir yöntem olması açısından önemlidir. Çalışmada öncelikle detaylı olarak çevre analizleri yapılmıştır. Görsel analiz metoduna göre bölümlere ayrılan alanların taşıma kapasiteleri belirlenmiştir. Daha sonra ise alanlara yönelik rekreasyonel plan kararlarını belirlemek amacıyla bir değerlendirme yapılarak öneriler getirilmiştir.

Araştırmanın son aşamasında planlama kararlarından, alana yönelik bir tasarım çalışması önerilmiştir. Bu tasarımda Antakya kentinin tarihi, kültürel ve dinsel önemini yansıtan değerler göz önüne alınarak; Antakya yerel halkının rekreasyonel talep ve eğilimlerini karşılayacak peyzaj tasarımı geliştirilmeye çalışılmıştır.

2007, 76 Sayfa

Anahtar Kelimeler: Rekreasyonel Planlama, Peyzaj Tasarımı, Antakya, Hatay

ABSTRACT**Having Antakya As An Example, A Study On The Improvement Of A Design Suitable For Historical And Architectural Structure**

This study was conducted in an area of 50 da located behind the Antakya Hospital which is planned as recreational area based on Urban Master Plan in Antakya city center. The aim of the study was to establish recreational priority using plans and to improve alternative design suggestions for Antakya city, appropriate to its recreational needs and cultural composition.

The study is important containing planning and designing periods and also a method to reach the solution for Antakya city which has natural and cultural richness. Firstly detailed environmental analysis has been conducted. Carrying capacities were determined for each section according to visual analysis method. Later, an evaluation has been carried out for decision making of recreational plans and suggestions have been made.

At the last part of the study, a design work was suggested according to the planning decisions. In this design, it was tried to improve to respond to the local people's recreational requests and tendencies reflecting historical, cultural and religious values of Antakya city.

2007, 76 Pages

Keywords: Recreation planning, Landscape design, Antakya, Hatay

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın oluşmasında, tez konusunun belirlenmesinden, sonuç aşamasına kadar geçen sürede bilimsel ve manevi desteğini esirgemeyen; doğa korumanın peyzaj tasarım planlamasıyla kent içlerine ve insan kullanımlarına en verimli şekilde uygulanabileceğini bana öğreten ve Peyzaj Tasarımını bana sevdiren sayın hocam Yrd.Doç.Dr. Mustafa ATMACA'ya (Mustafa Kemal Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı) sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca çalışmam süresince her yönden katkılarını esirgemeyen sayın hocalarım Prof.Dr. Kamuran GÜÇLÜ (Mustafa Kemal Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı), Doç.Dr. Fatih EVRENDİLEK (Mustafa Kemal Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı), Yrd.Doç.Dr. Kayhan KAPLAN'a (Mustafa Kemal Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı) teşekkür ederim.

Çalışmam boyunca desteklerinden dolayı M.Akif Erdoğan, Jülide Altuntaş, Fatih Karaoğlan, Arif Atahan Yılmaz ve A.Gani Keskinliç'a teşekkür ederim.

Bu çalışmanın başından sonuna kadar maddi ve manevi teşviklerini esirgemeyen sevgili babama, anneme ve ablama en içten teşekkürlerimi sunarım.

ÇİZELGELER DİZİNİ

	Sayfa
Çizelge 4.1. Hatay İli'ne ait bazı önemli iklim verileri.....	13
Çizelge 4.2. Tarım alanlarının kullanım şekline göre dağılımları.....	28
Çizelge 4.3. Antakya kentindeki mevcut parklar ve kapladıkları alanlar.....	39
Çizelge 4.4. Antakya kent halkının rekreasyonel talep ve eğimlerinin belirlenmesine yönelik anket formu.....	44

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 3.1. Çalışma alanının turizm haritasında gösterimi.....	9
Şekil 3.2. Çalışma alanının üçboyutlu gösterimi.....	10
Şekil 3.3. Araştırmada kullanılacak yöntem.....	11
Şekil 4.1. Antakya yağış-sıcaklık endeksi.....	14
Şekil 4.2. Araştırma alanında hakim rüzgarlar.....	15
Şekil 4.3. Araştırma alanı sınırları içerisindeki Altınçay Deresi.....	18
Şekil 4.4. Hatay ili deprem haritası.....	21
Şekil 4.5. Araştırma alanının topografik haritası.....	22
Şekil 4.6. Araştırma alanının büyük toprak grupları.....	25
Şekil 4.7. Hatay ili arazi dağılımı.....	26
Şekil 4.8. Yerel halkın serbest zaman sıklık grafiği.....	46
Şekil 4.9. Yerel halkın rekreasyonel faaliyetlere katılım sıklığı grafiği.....	46
Şekil 4.10. Yerel halkın rekreasyonel faaliyet kullanım grafiği.....	47
Şekil 4.11. Yerel halkın rekreasyonel alan kullanım talep grafiği.....	48
Şekil 4.12. Yerel halkın tercih ettiği tarihi mekanlar grafiği	48
Şekil 4.13. Yerel halkın sportif faaliyet tercih grafiği.....	49
Şekil 4.14. Alana Antakya Devlet Hastanesi yönünden giriş.....	51
Şekil 4.15. Alandan genel bir görünüş.....	52
Şekil 4.16. Alandan genel bir görünüş.....	52
Şekil 4.17. Altınçay Deresi'nden bir görünüş.	53
Şekil 4.18. Görsel analiz diyagramı	54
Şekil 4.19. Akış diyagramı	55
Şekil 4.20. Antakya kenti için halkın rekreasyonel talep ve eğilimlerine uygun bir tasarım örneği	57
Şekil 4.21. Antakya kenti için halkın rekreasyonel talep ve eğilimlerine uygun bir tasarım örneği bitkilendirme projesi.....	58
Şekil 4.22. Giriş ve otopark tasarımı ve bitkilendirme projesi.....	59
Şekil 4.23. Giriş ve otopark üçboyutlu görünüm.....	60
Şekil 4.24. Giriş ve otopark üçboyutlu görünüm.....	60
Şekil 4.25. Çocuk oyun alanı ve spor kompleksi tasarımı ve bitkilendirme projesi.....	61
Şekil 4.26. Spor kompleksi üçboyutlu görünüm.....	62

	Sayfa
Şekil 4.27. Aqua-park üçboyutlu görünüm.....	62
Şekil 4.28. Aqua-park tasarımı ve bitkilendirme projesi.....	63
Şekil 4.29. Restoran tasarımı ve bitkilendirme projesi.....	65
Şekil 4.30. Piknik alanı tasarımı ve bitkilendirme projesi.....	66
Şekil 4.31. Piknik alanı üçboyutlu görünüm.....	67
Şekil 4.32. Piknik alanı üçboyutlu görünüm.....	67
Şekil 4.33. Altınçay Deresi ve çevresi tasarımı ve bitkilendirme projesi.....	68
Şekil 4.34. Altınçay Deresi ve çevresi üçboyutlu görünüm.....	69
Şekil 4.35. Altınçay Deresi ve çevresi üçboyutlu görünüm.....	69
Şekil 4.36. Tema bahçesi tasarımı ve bitkilendirme projesi.....	70
Şekil 4.37. Tema bahçesi üçboyutlu görünüm.....	71
Şekil 4.38. Tema bahçesi üçboyutlu görünüm.....	71

1 GİRİŞ

Günümüz kentlerdeki hızlı nüfus artışı, mekanikleşme, asfalt, betonlardan mamul mekan kentsel çevredeki biyolojik dengeyi bozarak kent insanının serbest ve güvenli yaşama olanağını yok etmektedir. İnsanların yarattığı olanaklar ile gelişerek yaratılan çevre ters yönde gelişme göstermektedir. Bunun sonucu eski kentlerin doğal ve kültürel peyzajının yerini alış-veriş, trafik ve endüstri için tahrip edilmiş, çarpık kentler almıştır. Dolayısıyla kent insanı da doğasına aykırı olumsuz yaşam koşullarıyla yüz yüze gelmiştir.

21. yüzyılda, yeryüzündeki canlıları tehdit eden önemli sorunlardan biri, kaynakların bilinçsiz ve yanlış kullanılması sonucu hızla tüketilmesidir. Dünya nüfusunun hızla artması, teknolojiye kaydedilen ilerlemeler ve hızlı kentleşme sonucu insanların çevre üzerindeki etki payları artmakta ve gelecek nesiller için gittikçe kirlenen bir çevre oluşturmaktadır. Isınmakta olan yerküre, ozon tabakasına yönelik tehlikeler, tarım topraklarının çölleşmesi gibi sorunlar ise her geçen gün daha ileri boyutlara ulaşmaktadır.

Doğal kaynakların korunması ve en uzun sürede en fazla verim ile kullanılması sorunu, günümüzde özellikle endüstrileşmiş toplumlar başta olmak üzere tüm dünyada güncelliğini giderek artırmaktadır. Artan dünya nüfusu ile birlikte çoğalan gereksinimleri karşılamak, her geçen gün daha fazla artan bir kaynak tüketimine neden olmaktadır. Kaynak kullanım planlamasının temeli, öncelikle mevcut kaynaklar için en uygun kullanımı saptamaktır. Bu prensip içerisinde özellikle korumaya yönelik tercihler, üretimin artırılması eğilimi ile çelişkiye düşmektedir. Koruma sektörüne yeterli maddi kaynağı sağlayabilen endüstri toplumları bu çelişkiyi çözmek uğraşı içindeyken, ülkemizde olduğu gibi kalkınmakta olan toplumlarda çoğunlukla düşük maliyetli üretim kaynaklarının optimum kullanımı tercih edilmektedir (KAPLAN, 2002; YILMAZ, 1993).

Fiziksel planlamaların temel amacı kaynaklar ile kaynaklardan yararlanma düzeyi arasında optimum dengenin kurulmasıdır. Doğada kaynaklar genelde sınırlıdır. Buna karşın kaynaklardan yararlanan insanın gereksinimleri süreklidir. Gereksinimlerin karşılanmasında doğal kaynakların kullanımı gittikçe yoğunlaşmaktadır.

Rekreasyonel planlama çalışmalarında kaynak kullanımı söz konusudur. Sınırlı olan rekreasyonel kaynaklar ile bu kaynakları kullananların rekreasyonel talep ve eğilimleri arasında uzun vadeli en uygun dengenin kurulması planlama çalışmalarının temel hedefi olmaktadır. Bu amaçla mevcut ve potansiyel kaynaklar ile kullanıcıları rekreasyonel eğilimi ve isteklerinin ayrıntılı ve objektif olarak tanımlanması gerekir. Bunun sonucu, fiziksel planlamacılara arz ile talep arasında dengeyi kurabilecek bir planlama yapma imkanı sağlanarak bir yandan toplumun rekreasyonel gereksinimleri karşılanıp, diğer yandan sınırlı olan kaynakların kullanılması daha uygun hale dönüştürülebilmektedir (UZUN ve ALTUNKASA 1997).

Rekreasyon, kavram olarak çok geniş bir anlam taşımakta olup, “re-tekrar, yeniden” ve create-yaratma, yenileme” anlamına gelen sözcüklerden türetilmiştir. Bu kavram bir şeyin yenilenmesi ve yitirilen olanakların yeniden kazanılması anlamına gelen “recreate” fiilinin karşılığı olup; oyun, eğlence, yenilenme, yeniden oluşma anlamları taşımaktadır (GÜLTEKİN, 1979; KIRZIOĞLU, 1984; PEHLİVANOĞLU, 1987; KURUM, 1992).

Rekreasyon, daha geniş bir ifade ile, insanların günlük faaliyetler ve çalışmalar sonucunda meydana gelen yorgunluğu gidermek için, doğal güzelliklerin içinde kişiyi dinlendiren, eğlendiren ve zevk verici eylemlere katılarak, seyrederek ruhsal ve bedensel olarak tekrar canlılık kazandıran faaliyetlerin tümüdür (KAPLAN, 2002; GÜÇLÜ, 1992).

Rekreasyon kavramı, 1940’lar gibi yakın bir tarihe kadar, çocuk oyun alanları, parklar ile sınırlı kabul edilirken, rekreasyon hizmetleri bugün parkları, oyun alanlarını, bölgesel ormanları, hayvanat bahçelerini, müzeleri, plajları, havuzları, hız yollarını, golf alanlarını, küçük havaalanlarını, otelleri, sanat merkezlerini, park polisini ve çevre eğitim merkezleri gibi daha bir çok alanı kapsamaktadır (KAPLAN, 2002; NALBANTOĞLU, 1997).

Rekreasyon fiziksel planlaması, öncelikle, varolan kaynakların insanların uzun süre içinde en iyi biçimde yararlanmalarını sağlamak ve rekreasyonel yaşam nedeniyle çevreye zarar verebilecek nedenleri önlemek, çevrenin kullanılmasını olumsuz etkileyecek faktörlere karşı korunması amaçlamaktadır (KAPLAN, 2002; KARAKÜÇÜK, 1997).

Ülkemiz coğrafik konumu itibariyle Asya, Avrupa ve Afrika kıtaları arasında bir köprü görevi görmesi, Hititlerden, Sümerlerden Cumhuriyet Türkiye'sine kadar pek çok uygarlığa ev sahipliği yapması çok farklı kültürlerin izlerini taşımasının yanında yine üç ayrı gen kaynağının merkezinde bulunması, üç tarafının denizlerle çevrili olması ve coğrafik farklılıkları ile de zengin doğal kaynaklara ve çeşitliliğe sahiptir (ALTAN ve ATİK, 2000).

Hatay yöresi M.Ö. 100.000'e kadar ulaşan geçmişiyle Anadolunun en eski yerleşimlerinden biridir. Anadolu'yu Suriye ve Filistin'e bağlayan yolların kavşak noktasında olması ve Mezopotamya'dan Akdeniz'e çıkmak için en elverişli limanların burada yer alması, yöreyi her asırda cazip bir yer haline getirmiştir (KAPLAN, 2002; TEKİN, 1993).

Antakya'nın hac ve ipek yolları üzerinde bulunması, kenti dinsel yönden de tarihin her döneminde önemli bir merkez haline getirmiştir. M.S. I. yüzyılda Roma İmparatorluğu zamanında Antakya, yüzölçümü ve nüfusu bakımından imparatorluğun üçüncü, dünyanın dördüncü büyük kentiydi. Bu yüzyılda Roma İmparatorluğunun yazlığı ve sayfiye yeri Harbiye, antik ismiyle Daphne, olmuştur. Antik çağda Daphne, 5 km. uzunlukta ve 60 m genişliğinde bir yolla Antakya'ya bağlanmıştır. Daphne çağlayanları, ormanları ve serin iklimiyle ününü tüm imparatorluğa duyurmuştur. Bu dönemde Daphne'de ilk olimpiyat düzenlenmiş, bu amaçla saray, tiyatro, stadyum ve tapınaklar inşa edilmiştir. Vadi yamaçlarına ise avluları mozaik döşemeli lüks villalar yapılmıştır. Günümüzde Antakya, Dünyanın üçüncü büyük mozaik müzesine sahiptir. Müzedeki mozaiklerin çoğunluğu Harbiye yöresinden çıkartılmıştır (ANONİM, 1983a; DEMİR, 1996; ANONİM, 1997; KARASU, 1997).

Yörede, yerleşimin zengin bir tarihi geçmişe sahip olması ve çeşitli milletlerin egemenliğine sahne olması nedeniyle kilise, kale gibi yapıtlar bulunmaktadır. Bu tarihi yapıtlar, yörenin rekreasyonel çekiciliğini artırması bakımından önemlidir.

Antakya kentinin kültürel, tarihi ve dini yönlerden zengin çeşitliliği, Antakya kentinin mevcut rekreasyonel potansiyeli ve halkın rekreasyonel talep ve eğilimleri, kentsel peyzaj planlaması gereksinimini doğurmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Antakya kent merkezinde Antakya Devlet Hastanesi arkasında imar planında park alanı olarak belirlenmiş alanda Antakya'nın tarihi ve

kentsel dokusuna uygun, kentin rekreasyonel arz ve talepleri de dikkate alınarak, peyzaj tasarım teknikleri ile örnek bir Kentsel Peyzaj Planı oluşturmaktır.

1.1 Genel Tasarım İlkeleri

İyi, güzel ve fonksiyonel bir tasarım yaratmak için tasarım ilkelerinin kullanılmasının yanı sıra, değişen stil ve akımlara göre de biçimlenmiş olması gerekir. Tasarımda yer alan obje, form ve çizgilerin düzenlemesinde kullanılan tasarım ilkeleri şunlardır:

- **Tekrar-Ritim:** Bütünlük, birbirine benzer elemanların ve objelerin tekrarıyla oluşturulur. Birbiriyle ilişkisiz objeler, dağınık ve plansız bahçe görünümü verir.

Yalnızca bir elementin çok fazla kullanılması ise monotonluk ve sıkıcılık yaratır. Bunun yanı sıra, birden fazla farklı elemanın tekrarıyla ilginç ve güzel bir tasarım yaratılabilir.

- **Aralıklı Tekrar:** Bir elementin çok sayıda kullanılmasıyla oluşan monotonluğu engellemek için tekrarın belirli aralıklarla yapılması daha başarılı sonuçlar doğurur. Ancak aralıklı tekrar, gerektiği yerde, gerekli miktarda kullanılmalıdır.

- **Denge:** Kelime karşılığı eşitliktir. Peyzaj tasarımında basitçe simetrik ve asimetric olmak üzere 2 çeşit denge vardır.

Simetrik denge, bahçe dizaynı elementlerinin az çok birbirine uygun yerleştirildiği yerde görülebilir. Bahçe eşit olarak bölünerek, her iki parça, aynı renk, tema, bitki grupları, bitki yüksekliği, form ve biçimi içermelidir.

Buna örnek, ilkokulda resim derslerinde yaptığımız ip çalışması verilebilir. Sayfa iki eşit parçaya bölünür ve ip ikisinin ortasından çekilir. Sayfanın her iki tarafı, bir ayna gibi aynı renk ve çizgilerdedir.

Asimetric denge, biraz daha karışık bir sistemdir. Tekstür, renk, form aynı kalırken, bütünlük ve biçim rastgele olabilir. Dengenin bu formu, sıklıkla, bölünmüş veya her biri eşit farklı temalardır. Fakat farkı tipte ilgi çekicidir.

Buna bir örnek ise, bir çizgiyle ana hat üzerinden ikiye bölünmüş bir peyzajda, bir tarafın dik, düz, sert çizgilerle, diğer tarafın yuvarlak, yumuşak çizgilerle şekillendirilmesi olabilir. Bütünlük ve denge, diğer elementlerle sağlanır.

Zıtlık, ilginç olabilir. Akıcı çizgiler, göze hoş gelir ancak, düz çizgilerle kombine edilmiş kavislerin cesur kontrastı daha ilgi çekici olacaktır.

- **Zıtlık:** Tasarımda yer alan objelerin herhangi bir ortak ya da benzer olmayan niteliklerin bulunması zıtlık olarak tanımlanabilir. Zıtlık, obje ve fikirlerin daha kuvvetli olarak sunulmasını sağlar. Zıt elemanlar arasında görsel ilgi kurmak zordur. Çünkü zıtlık tasarımlarda dağınık ve uyuşmazlık yaratırken, diğer yandan görsel algılayıcı, uyarıcı özellikler de yaratır. Böylece tasarıma canlılık vererek ilgiyi artırır.

- **Uyumlaştırma:** Tasarım içinde birbiri ile zıt iki ucun bağlanması, birleştirilmesi ya da bunlar arasında köprü kurulmasıdır. Görsel objelerin çizgi, yüzey ve hacimlerinin biçim, ölçü, renk ve doku özellikleri yönünden bir veya birkaç amaç için düzenlenmesi uyumlaştırma ile sağlanır. Bu uyumlaştırma fiziksel yönden, amaç yönünden, biçim ve üslup, form ve renk yönünden olabilir. Uyumlaşma bir merkez, bir eksen ve renk yönünden olabilir

- **Egemenlik:** Tasarımlarda yer alan objelerin ya da formların bir başka obje ya da forma karşı görsel algılamada baskın duruma getirilmesidir. Başta ölçü olmak üzere, doku ve renk bakımından uygulanabilir. Egemenlik zıtlık olgusuyla ortaya çıkabilir. Zıtlığı oluşturan objeler dışında kalanlar bir baskınlığı ortaya koyarak konumsal egemenlik sağlayabilir. Egemenlik, tasarım içinde konum bakımından olabileceği gibi, form ve yön açısından çizgi, yüzey ve hacimler arasında da görülebilir.

- **Birlik-Uyum:** Tasarımın ana amaçlarından biri olmalıdır. Yoğunluk ve tekrarlama ile uygulandığında daha anlaşılır olur. Tekrarlama, bitki, bitki grupları veya peyzaj dekorları gibi benzer elemanları tekrarlayarak yaratılır. Yoğunluk ise peyzajın bütün farklı elemanlarını veya birkaçını bir araya getirerek uygunluk sağlamalarıyla yaratılır.

Bütünlük, tasarım elemanlarının yoğunluğunun karakteriyle kazanılmış olabilir. Bu karakter yapısı demek, yükseklik, büyüklük, tekstür, renk düzeni vs. gibi farklı elemanlardır.

Buna bir örnek, iri kaya parçasındaki vurgu verilebilir. Beyaz, yuvarlak bir kaya parçası veya kırmızı kare granit kaya parçasıyla peyzaj tasarımı gördüyseniz, bunun özel elemanlarla yaratılmış bir bütünlük olmadığını görürsünüz.

Bu sadece bir örnek, fakat prensip, bitki ve materyal gibi bütün elemanların kullanımınıdır.

Peyzajda bütünlük yaratmanın basit bir yolu, tema yaratmaktır ve tema yaratmanın en basit yolu, küçük bir bahçe dekoru oluşturmaktır. Bahçe teması yaratmak, ilgilendiğiniz şeylerle ilişkilendirdiğinizde daha kolaydır.

Örneğin, kelebekler içindeyseniz, statüler, süsler ve kelebek dekorlarını en iyi şekilde kullanarak, kelebekleri çekecek bitkilerle tema oluşturmalsınız.

Bütünlük, peyzajdaki en az bir ve tercihen daha fazla eleman içinden anlatılmalıdır. Tutarlı stil ve çok özel tema içindeki elemanları kullanarak anlatma fikri, harmoni yaratmaktır.

- **Hiyerarşi (Koram):** Tasarım öğeleri arasında form, ölçü, aralık, renk, ton vb. bileşenlerin eşit ya da farklı bir düzen içinde düzenlenmesi ile ortaya konabilen tasarım ilkesidir. Öğelerin bir veya birkaçı ile birlikte oluşturulur.

Örneğin bir tasarım içinde yer alan kareler merkezden kenara doğru bir küçülme gösterirse, ortada kurulan denge kenara gittikçe küçülerek devam eden bir hiyerarşik düzen ve ilişkiyi ortaya koyar.

- **Tamamlık:** Tasarımda yer alan elemanların tek olarak algılanmayıp, bir görsel bütünlük içinde bir yapı oluşturmasıyla sağlanır. Mekan belirler, çevre sınırlar. Tasarımda tamlılık, bitmişlik, görsel alandaki çalışmanın organizasyonundaki yeterlilik ile paralellik gösterir.

- **Sadelik:** Tasarım ve dizayndaki prensiplerden birisidir. Kendi başınıza veya başlangıçta takip edebileceğiniz, tasarımdaki en iyi ana hatlardan bir tanesidir.

Bitkilendirmede basitlik, örneğin, iki veya üç rengi seçmek ve onları peyzaj veya bahçede tekrarlayarak kullanmaktır.

- **Renk:** Peyzajın ilişkisini ve gerçek hayatın boyutlarını etkiler. Parlak renkler, kırmızı, sarı ve turuncudur. Bunlar aynı zamanda insana yakın gelen, sıcak renklerdir. Objeler, kişiye yakınmış gibi görünür. Soğuk renkler ise, yeşil, mavi ve pastel renklerdir. Objeler, daha uzakmış gibi görünür.

Gri, siyah ve beyaz renkler, nötr renklerdir ve en iyi kullanım alanı, ön plandaki açık renklerle arka fonda kullanımındır. Bununla birlikte, peyzajda derinlik arttırmak için, koyu renkli ve kalın dokulu bitkiler ön planda; ince yapılı ve açık renkli bitkiler arka fonda kullanılmalıdır.

Renkler, aynı zamanda tasarımda dikkat çekmek istediğiniz spesifik bir alan için de kullanılabilir (ANONYMOUS 2007a).

2 ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

ALTAN (1976), “Doğal Peyzaj Elemanlarının Rekreasyon Uygunluğunun Saptanması İçin Matematiksel Bir Değerlendirme Yönteminin Araştırılması” adlı doçentlik çalışmasında, Çukurova Bölgesi’ndeki doğal peyzaj elemanlarının rekreasyona uygunluklarının saptanmasında, su ve su yüzeylerinin rekreasyonel yönden değerlendirilmesindeki payını matematiksel olarak doğrulamıştır.

GÜLTEKİN (1979), Seyhan Baraj gölü ve yakın çevresinin rekreasyonel alan kullanım planlaması ile ilgi yaptığı araştırmada, sosyal ve fiziksel yapıyı ayrı ayrı inceleyerek rekreasyonel uygunluk planları hazırlamıştır.

KIRZIOĞLU (1983), Keban Baraj Gölü ve yakın çevresinin rekreasyonel alan kullanım olanaklarını incelemiş ve alana yönelik öneriler içeren alan kullanım planı hazırlamıştır.

YAŞLICA (1986), kentsel yakın çevre alanlarının rekreasyonel amaçlı düzenleme kararlarını belirleyen etmenler ve Antakya Kentsel Yakın çevresindeki uygulamaları üzerine yaptığı araştırmada, alanla ilgili doğal ve beşeri verileri ölçülebilir hale getirmiş ve matematiksel bir yöntem kullanılarak da puanlama ile rekreasyonel potansiyeli değerlendirmiştir. Araştırma sonuçlarında ise Antakya halkının rekreasyon amacı ile en çok Harbiye yöresini tercih ettiği ortaya çıkmıştır.

KAYMAKLI (1990), Ülkemizde kentsel açık ve yeşil alan uygulamasında peyzaj mimarlığı açısından karşılaşılan sorunları araştırmak üzere ülkemizdeki üç beldede yaptığı çalışmasında, imar planlarında açık ve yeşil alan olarak gösterilen alanların uygulamalarındaki aksaklıkları ve diğer kentlerin açık ve yeşil alan standartları konusundaki genel durumu ortaya koymayı amaçlamıştır.

ARSLAN (1991), Günümüzde kentlerin yayılmasını engellemek, kent yakın çevresindeki tarım topraklarını koruyabilmek, kent halkına kısa mesafede rekreasyon ve oyun alanları olanakları sağlayabilmek amacıyla yeşil kuşakla çevrilmelerini belirtmiştir.

BRIX, Yeşil alanların, kent kenarındaki doğa parçalarından, kent merkezine doğru kamalar şeklinde girmesini ve bu alanların çevrede ve kent içinde yeşil kuşaklarla bağlanması gerekliliğini savunmuştur. (AYGEN 1991).

DOĞANAY (1991), araştırmasında Gürlevik Çağlayanı'nın turizm yönünden doğal potansiyelini saptamış, modern anlamda yörenin geliştirilmesine ve korunmasına yönelik planlama önerileri getirmiştir.

KURUM ve ark. (1991), Ankara kentindeki gecekondular alanlarının kentsel açık ve yeşil alan sistemine etkisini incelemiş ve gecekondular alanlarının imarlı alanlara oranla daha çok alan kapladığını ve kentin doğal hava koridorları olan ova, tepe ve vadiler üzerinde kurulduğunu gözlenmiştir. Araştırma sonucunda, gecekondular alanlarının, daha yoğun nüfusu barındıracak yerleşim alanına temel teşkil ettiğini, kent doğal açık ve yeşil alanlarının ve kitle-boşluk dengesini bozduğunu belirtmiştir.

YILDIZCI (1991), Ülkemizdeki imar planları uygulamasındaki yeşil alan sorunlarını araştırmak üzere yaptığı çalışmada, 3194 sayılı imar yasasında verilmiş olan kişi başına 7 m² lik yeşil alan normu, nüfusu büyük olan kentlerde artan nüfusun yeşil alan gereksinimini karşılanamadığı için kent üzerinde olumsuz etkiler yarattığını savunmuş ve ülkemizin nüfus oranına göre artan bir yeşil alan normu önermiştir.

SERTDEMİR (1996), Ülkemizin Akdeniz Bölgesi Kıyı Şeridi İllerinin turizm potansiyeli açısından arkeolojik değerlerini incelemiştir. Çalışmanın sonucunda Hatay İlinin zengin bir turizm potansiyeline sahip olmasına rağmen yeterince tanıtılmadığı ve mevcut turizm yapılarının da yetersiz olduğunu belirtmiştir.

İNCEOĞLU ve ark. (1999), tarafından Assos yöresi için sürdürülebilir bir turizm planı hazırlanmıştır. Araştırmada yöredeki turizmin potansiyel gelişim alanları belirlenerek çevre kalitesinin korunmasına ve kullanıcıların yeni alternatif turizm faaliyetlerine yönlendirilmesine çalışılmıştır.

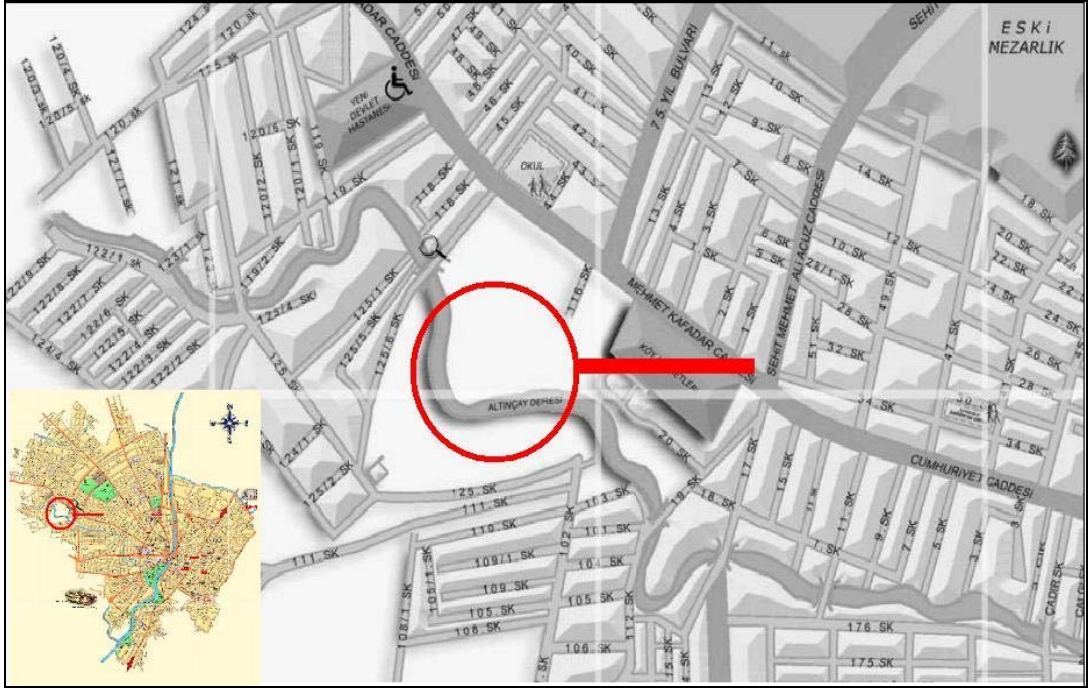
BULUT (2000), yaptığı araştırma sonucunda, Tercan Baraj Gölü ve çevresinin rekreasyon bakımından büyük bir potansiyele sahip olduğunu ancak yanlış alan kullanımları ve planlama noksanlıkları nedeniyle mevcut potansiyelden gereğince yararlanılamadığı belirtmiştir. Ayrıca çevreye duyarlı fiziksel planlama çalışmalarına gidilmesini, bölgenin tanıtılmasına, ekonomik olarak kalkınmasına ve yöre rekreasyonuna olumlu katkılar sağlayacağını vurgulamıştır.

3 MATERYAL VE YÖNTEM

3.1 Materyal

Araştırma Materyali olarak Antakya Kent merkezinde yer alan Antakya Devlet Hastanesi arkasında, Kent İmar Planında da açık ve yeşil alan olarak belirlenmiş yaklaşık 50 da.'lık alan seçilmiştir. Alan arazi çeşitliliği bakımından kentsel rekreasyon için farklı alan kullanımları açısından son derece uygundur.

Genel olarak çevre yerleşimleri bakımından değerlendirilecek olursa; alanın doğusunda Devlet Hastanesi, diğer yönlerde ise genellikle gecekondular olmak üzere konut alanları ile çevrilidir. Alan içerisinde bir dere geçmekte olup, yılın büyük bir bölümünde akmakta ve sadece yaz aylarında kuru kalmaktadır (Şekil 3.1.).

Şekil 3.1. Çalışma Alanının Turizm Haritasında Gösterimi (Antakya Belediyesi)

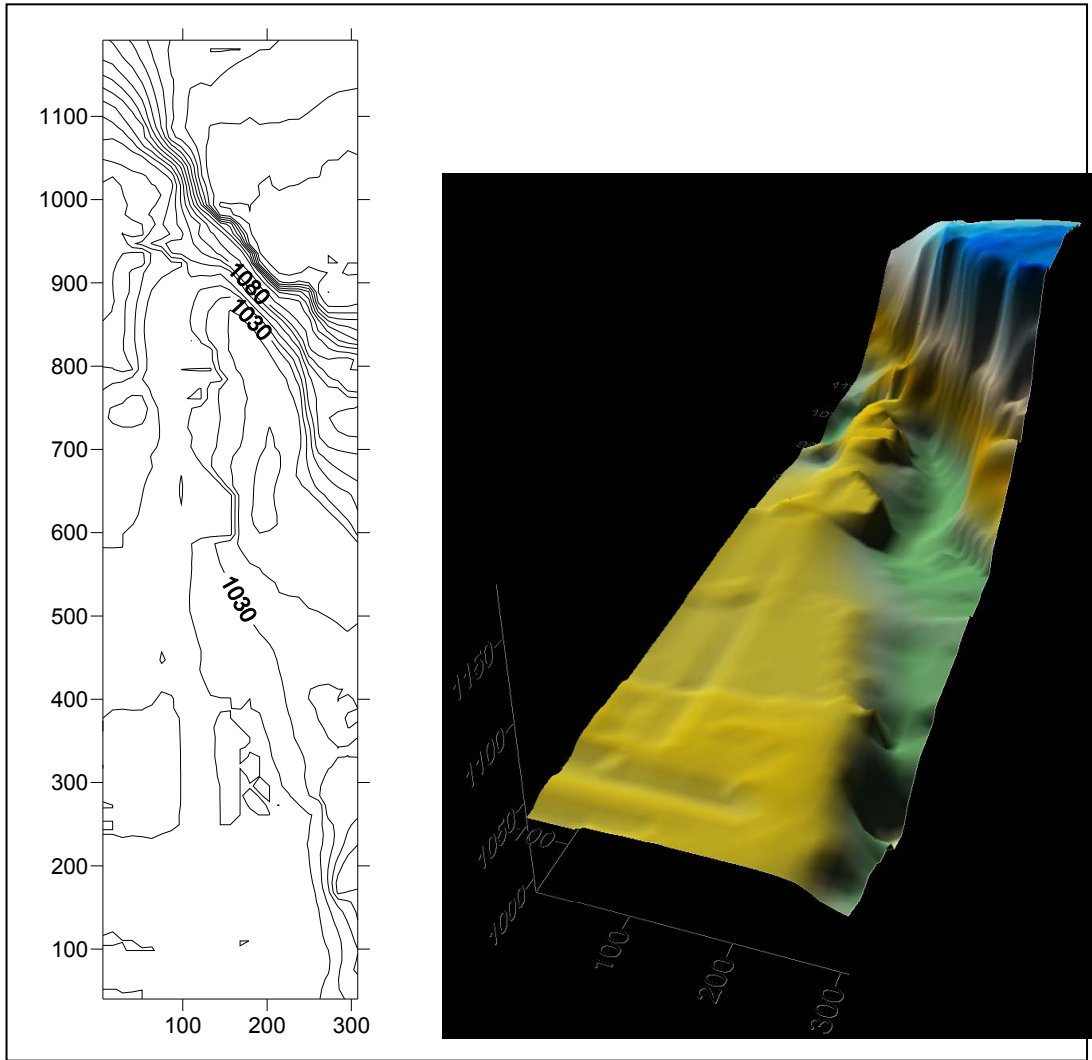
3.2 Yöntem

Araştırma iki aşamalı olarak yürütülmüştür. Birinci aşamada, arazi ve çevre koşulları ile ilgili sorveyler kent peyzajı ve genel tarihi ve mimari özellikleri

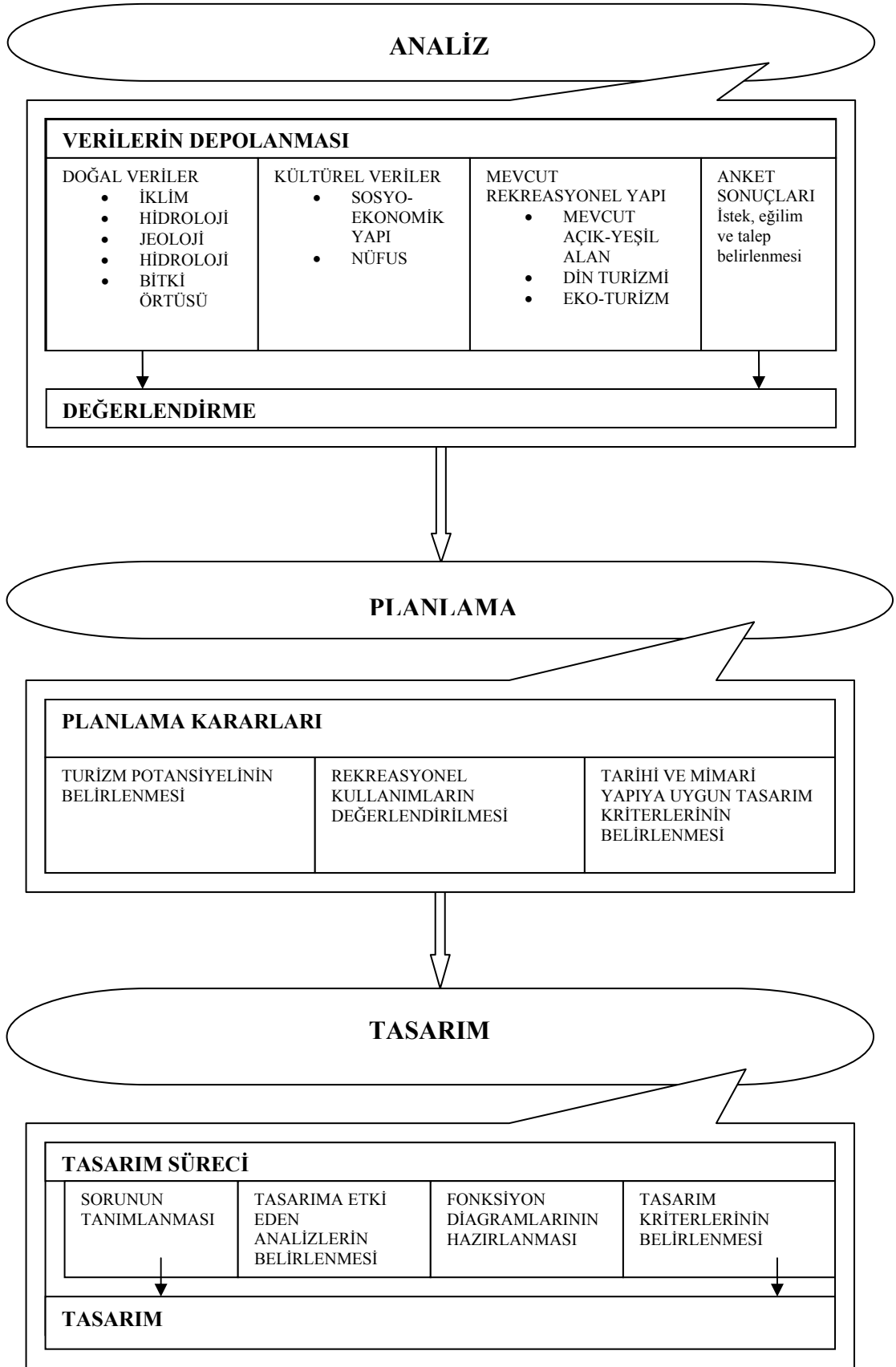
irdelenmiştir. Yine bu aşamada Antakya'nın rekreasyonel arz ve talepleri anket çalışmasıyla belirlenmiştir. Bu anket çalışması 100 denek üzerinde yapılmıştır. Yine bu aşamada Antakya ve yakın çevresi kent parklarının genel özellikleri incelenmiş ve planlamada bir strateji belirlenmiştir.

Araştırmanın ikinci aşamasında, toplanan tüm bilgiler ışığında araştırma alanına, arz ve taleplere, çevresel özelliklere ve kentin tarihi ve mimari dokusuna uygun park tasarımı geliştirilmiştir. Geliştirilen tasarım ve üç boyutlu detay görünümü, 3ds Max7, Autocad 2007, CorelDraw X3 programları ile bu aşamanın ürünü olarak ortaya konulmuştur.

Şekil 3.2.'de çalışma alanının topoğrafik yapısının Golden Software Surfer 8 programıyla üç boyutlu hale getirilmiş görünümü verilmiştir.

Şekil 3.2. Çalışma Alanının üç boyutlu gösterimi

Şekil 3.3. Araştırmada Kullanılacak Yöntem

4 ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

4.1 Çalışma Alanının Genel Yapısı

Çalışma Alanı olarak Antakya kent merkezinde yer alan Antakya Devlet Hastanesi arkasında, Kent İmar Planında da açık ve yeşil alan olarak belirlenmiş yaklaşık 50 da alan seçilmiştir.

4.1.1 Çalışma Alanının Doğal Yapısı

Çalışma alanının iklimi, hidrolojik yapısı, jeolojik ve jeomorfolojik yapısı ile toprak özellikleri doğal yapı içerisinde irdelenmiştir.

4.1.1.1 Coğrafi Konum

Hatay ili, Akdeniz Bölgesi'nin doğu ucunda yer alır. Türkiye toplam alanının %7'sini kaplayan 5.403 km² genişlikteki Hatay il sınırının 689 km²'sini Antakya toprakları kaplamaktadır. Hatay ili, 35 ° 52' ve 37° 04' kuzey enlemleri ile 35° 40' ve 36° 35' doğu boylamları arasında yer alır.

Hatay ili doğusunda ve güneyinde Suriye, kuzey-doğusunda Gaziantep, kuzey ve kuzey-batısında Osmaniye ve Adana, batısında Akdeniz yer alır (ANONİM, 2003).

Habib-i Neccar Dağı eteklerinde kurulu olan Antakya yerleşiminin ortasından Asi Nehri geçmektedir. Yerleşim alanının güney-doğusunda yer alan Habib-i Neccar Dağı birden yükseldiğinden, kentin bu yöne gelişmesini sınırlamaktadır. Bu nedenle yerleşim alanı, kuzeyde ovaya doğru yayılmıştır (ANONİM, 1983).

4.1.1.2 İklim

Herhangi bir bölge veya ülke üzerinde, arazinin değerlendirilmesi, uygulamalı veya temel bir perspektif içerisinde araştırılmak istendiğinde, çevre dolayısıyla bunun başlıca faktörlerinden biri olan iklim başta gelir. Çünkü iklim, toprağı, erozyonu, bitki

örtüsünü ve yaban hayatını şekillendiren en önemli temel etmenlerden biridir (ATMACA, 2001).

Güneş ışınları ve atmosferin karşılıklı ilişkilerinden ışık, sıcaklık, hava nemi, yağışlar ve hava hareketleri gibi iklim öğeleri veya meteorolojik veriler meydana gelmektedir. Bir yerdeki iklim koşulları, özellikle ışın enerjisi ve sıcaklık, toprak oluşumundan canlıların yaşamına kadar çeşitli çevre özellikleri üzerinde önemli derecede etkilidir. Bu nedenle, çok uzun yıllar öncesinden bir yerin iklim karakteristikleri ile o yerdeki vejetasyon tipleri, fauna ve canlıların gelişimi arasında ilişkiler aranmıştır. Özellikle dünya üzerindeki vejetasyon tipleri ile iklim tipleri arasında sıkı ilişkiler bulunmaktadır (GÜZELMANSUR, 2000).

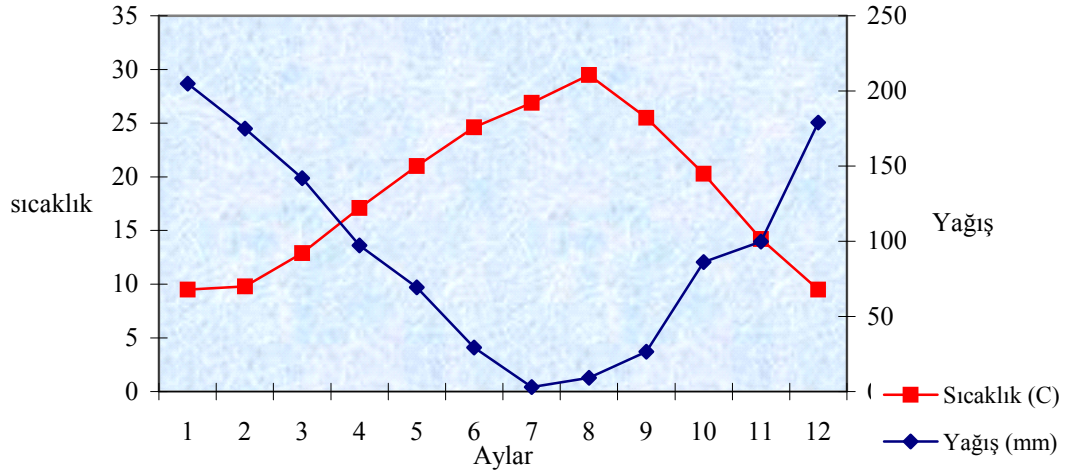
Hatay ili, yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı geçen Akdeniz iklim kuşağı etkisi altındadır. İklim, iç kesimlere doğru sertleşir, yüksek yerlerde ise kışları kar yağışları etkili olmaktadır.

Hatay ilinde görülen en yüksek sıcaklık değeri 43,9 C°, en düşük sıcaklık değeri -14,6 C°' dir (ANONİM, 2003). Antakya yerleşkesinde yıllık ortalama sıcaklık 18,03 C°, yıllık ortalama yağış miktarı 93,46 mm, ortalama nispi nem %69,33' tür(Çizelge 4.1)(ANONİM, 1999).

Çizelge 4.1. Hatay İli'ne ait bazı önemli iklim verileri (ANONİM, 1999.)

İklim Verileri	AYLAR											
	OC	ŞUB	MAR	NİS	MAY	HAZ	TEM	AĞU	EY	EK	KAS	ARA
Ortalama Sıcaklık(°C)	5.0	9.8	12.9	17.1	21.0	24.6	26.9	29.5	25.5	20.3	14.2	9.5
Ort.En Yüksek Sıcaklık (°C)	11.5	13.9	17.3	21.9	25.7	28.4	30.3	31.1	30.2	36.4	19.7	13.3
Ort.En Düşük Sıcaklık (°C)	4.5	5.7	8.1	11.9	16.0	20.6	23.6	24.2	20.7	14.6	9.4	5.8
Toplam Yağış Miktarı (mm)	205	175	142	97.3	69.4	29.4	3.0	9.1	26.6	86.1	99.7	179
Nispi Nem (%)	75	72	69	68	67	67	69	69	66	65	69	76
Ort.Rüzgar Hızı (m/sn)	3.2	3.2	3.6	4.1	4.9	6.6	7.7	7.0	5.0	2.9	2.5	2.8

Sıcaklığın en yüksek olduğu Temmuz-Ağustos ve Eylül aylarında yağış miktarı da en düşük değerleri almaktadır. Bu nedenle bu dönem oldukça kurak geçmektedir (Şekil 4.1).

Şekil 4.1. Antakya Yağış-Sıcaklık Endeksi

Araştırma alanında sonbahar ayları, ilkbahar aylarından daha sıcak geçmektedir. Bu ölçümler gölgedeki sıcaklıklar olduğundan ilkbahar aylarında pikniğe uygun alanlar genellikle güneşli, rüzgara kapalı alanlarda arzu edilir. Sonbahar piknik alanları ise gölgelik ve rüzgara açık alanlar olmalıdır. Yaz aylarında ise maksimum 40-42 °C'ye varan sıcaklıktan kaçmak için araştırma alanının hakim rüzgarlara açık, serin, gölgelik ve yüksek kesimleri uygundur.

Güneşlenme ve bulutluluk açısından yılda toplam 148,2 gün açık (güneşli), 156,5 gün bulutlu, 60,5 gün de kapalı geçmektedir. Mevsimlere göre güneşlilik bakımından en uygun dönem yaz ayları, ikincisi de sonbahar aylarıdır.

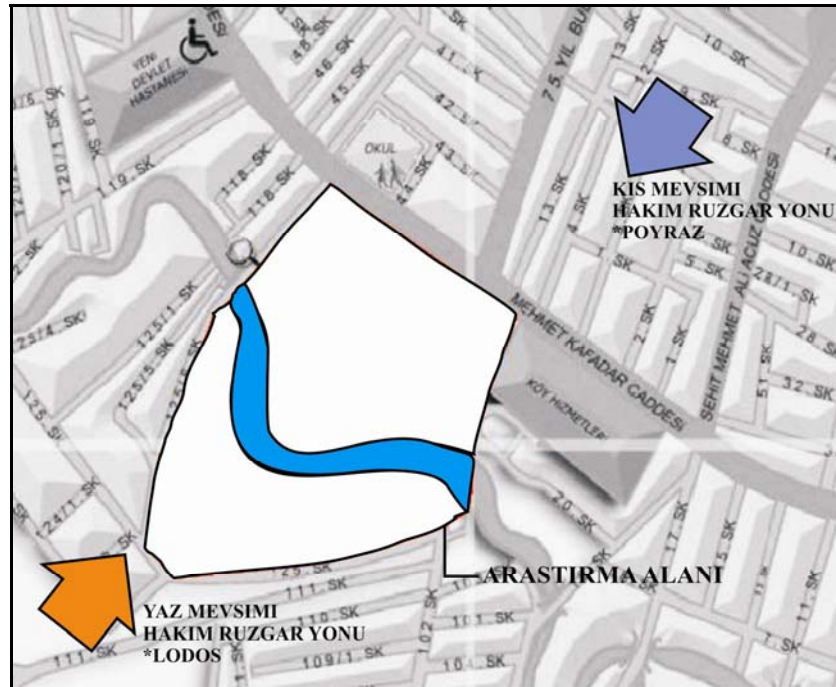
Çok ve yoğun yağışlı geçen Harbiye'de kış aylarında açık gün sayısı çok azdır. Kış mevsimi aylık açık gün ortalaması 4,0 gün, bulutlu gün sayısı 13,8 gün, kapalı gün sayısı ise 12,3 gündür. İlkbahar ayları ortalama açık gün 7,2, bulutlu gün 18,5, kapalı gün sayısı ise 12,4 gündür. Bu nedenle kış ve ilkbahar ayları yağışlı geçmesi açık alana dönük rekreasyonel aktiviteleri kısıtlamaktadır. Sonbahar ayları güneşlilik bakımından ilkbahar aylarından daha uygundur. Aylık ortalama açık gün sayısı 13,7 gün, bulutlu gün sayısı 13,8, kapalı gün sayısı ise 6,9 gündür. Yağışların az olduğu sonbaharda açık alana dönük aktiviteler için uygun bir dönemdir. Yaz dönemi ise çok sıcak ve güneşli

geçmektedir. Açık gün sayısı 24,5 gün gibi yüksek bir değerdir. Bulutlu gün sayısı 6,1 gün ve kapalı gün sayısı ise 0,8 gün gibi çok düşük bir rakamdır.

Hatay ilinin tipik iklim özelliğinden biri güneybatı yönünden esen hakim rüzgardır. Antakya kentinin kuzey güney kısımlarının yüksek dağlarla çevrili ve kuzey rüzgarlarına kapalı oluşu esen bu şiddetli rüzgarın etkisiyle yaz aylarını çok sıcak fakat rüzgarlı olmasına neden olmaktadır (Şekil 4.2).

Asi vadisi, oluşturduğu koridor boyunca sürekli hava akımları etkisi altındadır. Bu hava akımları deniz kıyılarına göre yaz ve kış rüzgarları olmak üzere iki ana yönden esmektedir. Yaz rüzgarları güneybatı-Akdeniz yönünden devamlı ve kuvvetli zaman zaman fırtına biçiminde maksimum 20,4 metre/sn hızla esmekte ve bol nem taşımaktadır. Kış aylarında ise kuzeydoğu yönünden oldukça yavaş ortalama 3,6 m/sn hızla eserek bol yağış getirmektedir.

Hatay bölgesinde kıyı şeridi ve ovalarla, yüksek yerler arasında sıcaklık farkları oluşur. Örneğin yaz aylarında Harbiye, Batıyaz ve Güzelyayla (Soğukoluk) gibi yöreler Antakya merkezinden daha serin olmaktadır. Yazların kıyı şeridinde kıyasla iç kesimlerin daha serin geçmesinin bir diğer nedeni de, en sıcak yaz ortalamasının kaydedildiği ayların rüzgarın en hızlı estiği ve en çok esme sayısına ulaştığı aylar oluşudur.

Şekil 4.2. Araştırma alanında hakim rüzgarlar.

4.1.1.3 Hidrolojik Yapı

Su potansiyeli, suyun doğal koşullarda nitelik ve nicelik yönünden aşağıdaki fonksiyonları yerine getirecek şekilde kullanıma hazır olmasıdır. Bu fonksiyonlar;

- İnsanlar ve hayvanlar için içme suyu,
- İnsanlar için kullanma suyu,
- Bitkiler için yaşam maddesi,
- Taşımacılık görevi,
- Besin kaynağı (balıkçılık),
- Yerleşim ve rekreasyon alanlarının kalitesini belirleme görevi ve
- İklim eği görevi olarak özetlenebilir.

Bu amaçla belirli bir alanda insan, hayvan ve bitkiler için gerekli olan yeterli miktar ve kalitede kullanılabilir suyu temin etmek için bazı önlemleri almak gereklidir. Yerüstü suları potansiyelinin iki fonksiyonu çok önemlidir. Birincisi, suyun çeşitli amaçlarla (içme suyu, kullanım suyu, balıkçılık vb.) kullanımı, ikincisi ise taşkın kontrolüdür.

Suların doğal olarak taşkın kontrolü görevi görmeleri ve buna uygun bir yatak oluşturmaları yıllık yağış miktarı, en yüksek yağış miktarı, jeolojik yapı, toprak yapısı, geçirgenlik ve reliyef gibi faktörlere bağlıdır (YÜCEL, 1997).

Antakya'nın ortasından geçen ve ovanın kurutulması çalışmaları sırasında nehir yatağının kentin içinden geçen kısmı ıslah edilerek düzgün bir kanal haline getirilmiş Antik Çağ'ın Orontes'i olan günümüzün Asi Nehri kaynağını, Lübnan ve Antilübnan dağları arasında kalan el-Bekaa vadisinin Lübnan Dağlarına dönük yamaçlarından alır. Amanoslar ile Keldağ arasında bir yatak oluşturan Asi Nehri'nin toplam uzunluğu 380 km. olup, nehrin büyük bölümü Suriye toprakları içinde bulunmaktadır. Suriye topraklarını geçtikten sonra Etun yöresinde Türkiye'ye girer. Yaklaşık 30 km. Türkiye - Suriye sınırını oluşturacak şekilde aktıktan sonra batıya döner ve Kavşit yakınlarında bugün hemen hemen tümü kurutulmuş olan Amık Gölü'nün ayağı Küçük Asi ile birleşir. Kavşit'ten sonra güney-batı doğrultusunda akan Asi Nehri yaklaşık 40 km. sonra Samandağ'ın güneyinde bir delta oluşturarak Samandağ'a ulaşır ve Akdeniz'e dökülür. Asi Nehri Afrin çayı ve Karasu'nun birleşmesiyle oluşan Küçük Asi'den başka

Hatay topraklarında doğan kimi küçük dere ve çaylar da karışır. Bunlar 25 km. uzunluğundaki Büyük Karaçay ile 19 km. uzunluğundaki Küçük Karaçay ve 12 km. uzunluğundaki Hüseyinli Deresi ile Kavaslı ve Defne (Harbiye) suları sayılabilir. Tarihte Mısır, Mezopotamya, Önyasya olarak bilinen bölgelere giden yolların kavşak noktasında kurulu Hatay'da denize ulaşan Asi Nehri ağzında insanlık tarihinin en önemli limanlarından birisi (Al - Mina) kurulmuştur. Yunan koloniciliği zamanında (İ.Ö. 750-64) ve Roma döneminin önemli bir bölümünde büyük gemilerin girişine olanak sağlayan nehir, zamanla zayıflayarak bu günkü halini almıştır (ANONİM, 2005).

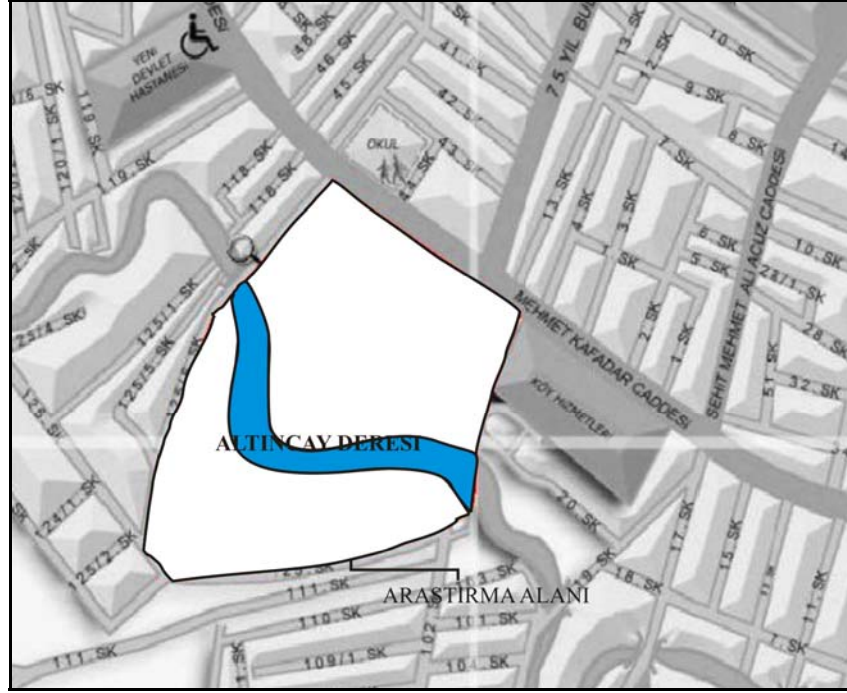
Antik çağda küçük tonajlı nehir gemilerinin seyrüseferine imkan veren ve Antakya'yı asırlar boyu Akdeniz'e bir su yolu ile bağlanmış olan Asi Nehri'nin bugün akıttığı ortalama su miktarı, kentin içinde 5.04 m³/sn. dir. Asi'nin Antakya içinden geçen ve bir kanal haline getirilmiş olan yatağı, yaklaşık 2 km. uzunluğunda ve 30-35 m. genişliğindedir (ANONİM, 2005).

Antakya kentinin en önemli yerüstü su kaynağı, kentin ortasından geçen Asi Nehri'dir. Asi Nehri'nin toplam uzunluğu 380 km. olup, il sınırları içindeki uzunluğu 94 km. dir.

Antik çağda Orontes olarak adlandırılan Asi Nehri, Amik Ovası'nın kurutulması sırasında kent içerisinden geçen kısmı ıslah edilerek düzgün bir kanal haline getirilmiştir. Nehrin kent içinden geçen ve bir kanal haline getirilen yatağı yaklaşık 2 km. uzunluğunda ve 30–35 m. genişliğindedir.

Devlet Su İşleri Adana Bölge Müdürlüğü'nün hazırladığı rapora göre kent belediye sınırları içinden geçen Asi Nehri ve Altınçay deresi yağış miktarının fazla olduğu zamanlarda taşkına sebep olmaktadır. Bu nedenle Asi Nehri'nin her iki yakasında 100 metre ve Altınçay Deresi'nde ise 36 metre içerisinde iskan amaçlı kullanımlara yer verilmemesi gerektiği belirtilmiştir. Ancak günümüzde bu durumlara dikkat edilmediği ve yoğun yapılaşmanın her geçen gün arttığı tespit edilmiştir (ANONİM, 1983 c)(ANONİM, 2003).

Araştırma alanı içerisinden Şekil 4.3.'de gösterildiği gibi Altınçay Deresi geçmektedir.

Şekil 4.3. Araştırma Alanı sınırları içerisindeki Altınçay Deresi

4.1.1.4 Jeolojik ve Jeomorfolojik Yapı

Araştırma alanı içerisinde Asi Nehri'nin batı yakasının (Yeni Antakya) büyük bir bölümü marn, doğu yakasının eğimli yamaçları kalker, Asi Nehri ile eğimli yamaçları arasındaki alanlar (Eski Antakya) ise alüvyon ile kaplıdır.

Alüvyal yapıdaki alanlar, zemini zayıf ve özellikle yeraltı su seviyesi yüksek olduğundan imar kanununa göre bu alanlarda zemin etüdü yapılmadan yapılaşmaya izin verilmemesi ön görülmüştür (ANONİM, 1975).

Amanos Dağları, Güneydoğu Anadolu'da coğrafik konumu ile dikkati çeken bir dağ kuşağıdır. Çünkü Güneydoğu Anadolu'da doğu-batı gidişli yapısal unsurlar bu dağ kuşağında kuzey-güney gidişler sunmaktadır. Bu çelişkili görünümü ile dikkati çeken bu kuşak, Anadolu'nun büyük tektonik birlikleri içinde hangi gruba dahil olduğundan başlayarak, dağ kuşağının yerli yerinde olup olmadığına uzanan, Hartz tipi kırıklı bir dağı mı, yoksa Alp tipi kıvrımlı bir dağı mı temsil ettiğine varıncaya kadar henüz yeterince aydınlatılmamış birçok sorunu taşımaktadır.

Amanoslar, Güneydoğu Anadolu'nun en batı ucunda yer alan kuzey-güney gidişli bir dağ kuşağıdır. Bu kuşakta Alt Paleozoikten günümüze kadar yaygın bir

çökme gelişmiş, bu çökellerin üzerlerine belirli dönemlerde ofiyolitik kayalar yerleşmişlerdir.

Paleozoik yaşlı birimler, Orta ve Kuzey Amanoslar'da dağ kuşağının gidişine uygun büyük ve devamlı bir antiklinalin çekirdeğinde mostra verirler. Paleozoik istif Alt Paleozoik yaşlı birimlerle temsil edilmektedir. İstifin temelinde İnfra-Kambriyen yaşlı çökeller yer alırlar. Bunların üzerinde diskordansla Alt Kambriyenden başlayarak Alt Ordoviziyene kadar kesiksiz çökel dizisi gelişmiştir. Orta Amanosların kuzey kesimlerinde Üst Ordoviziyen ve Devoniyen yaşlı birimler mostra verirler.

Paleozoik yaşlı çökeller, Güneydoğu Anadolu ve Toros kuşağı temelindeki Paleozoik çökellerin benzeridir. Kuzeydoğu Afrika ve Arabistan'da yer alan Pan-Afrikan duraylı bir temelin düşey salınımları etkisinde gelişmiş sığ denizel ve zaman zaman karasal bir istifi temsil etmektedir.

Triyasta bölgede yeni bir çökme dönemi başlamıştır. Bir rift ile başlayan havza açılması giderek sığ denizel karbonat birimlerinin çökeline yol açmıştır. Bölge, Mesozoyikte bir karbonat platformu halini almıştır. Bu platformda kalın bir karbonat istif çökelmiştir. Orta ve Kuzey Amanoslardaki karbonat istifi aşırı dolomitleşme nedeniyle kolay ayırt edilemez haldedir.

Güney Amanoslarda ise dolomitleşme bazı düzeylerde etkili olduğundan istif ayırt edilebilmektedir. Karbonat çökeli Üst Kampaniyene kadar sürmüştür. Üst Kampaniyen ile Üst Maestriştien zaman aralığında Atlantik tip bu kıta kenarı üzerine Amanoslara nazaran batıda, Akdeniz'in bugünkü konumunda yer alan bir okyanus kompresyonel üzerleme ile ofiyolitik dilimler yerleşmişlerdir.

Bölgeye yerleşen ilk ofiyolitik bindirmesi düzenli bir ofiyolitik istifle temsil edilmektedir. Bunlar Orta Amanoslarda, Kızıldağ ve Yayladağ'da karbonatların üzerine bindiren ilk ofiyolit dilimleridir. Bunlardan sadece Yayladağ ofiyoliti, tabanında, üzerinde düzenli bir platform karbonat çökel dilimi bulunan, bir ofiyolitik karmaşığı da sürükleyerek getirmiştir. Kuzey Amanoslarda ise aynı dönemde platformun üzerine Orta ve Güney Amanosların tersine, düzenli bir ofiyolit olmaksızın doğrudan ofiyolitik bir melanjin yerleştiği görülmektedir. Üst Kretasedeki ofiyolit yerleşmeleri okyanusal ortamın yok olmasının sonucunda gelişmediğinden yerleşme sonrasında da varlığını koruyan okyanusal ortama doğru, yerleşen ofiyolitlerin sırtından başlayarak pelajik çökeller çökelmelerine devam etmiştir.

Ofiyolit yerleşmesi Mesozoyik platform karbonatlarını şaryajlamış ve yer yer kendi de dilimlenerek karbonatların aralarına sokulmuştur. Aynı zamanda onu kıvrırarak Orta ve Kuzey Amanoslarda Kuzey-güney gidişli bir antiklinal oluşturmuştur. Böylece gelişen yükselim, Batıdaki okyanusal ortam ile Doğu'daki epikontinental ortam arasında kordiyer benzeri bir ayırt oluşturmuştur. Her iki ortamda da aynı sürelerde Üst Maestriştiyenden başlayarak yeni bir çökel istif gelişmiştir.

Eosen sonunda Amanoslar kuzeyden güneye güçlü bir kompres deformasyon etkisinde kalmıştır. Buna bağlı olarak dağ kuşağı kuzeyde, hızla kısalıp, kalınlaşmalara maruz kalmıştır. Deformasyonun, kısalıp kalınlaşma ile daha fazla karşılanamayacağı dönemde, dağ kuşağı yanal atımlı faylarla kuvveti telafi etmiştir. Böylece, kuzey kesimde daha doğudan bir kıtasal dilim, itilerek Orta Amanosların karşısına getirilmiştir. Bu kompresyon, sinistral bir makaslama kuvveti oluşturarak dağ kuşağını bir iskambil destesi gibi dilimlemiştir. Fayların atımları kuzeyden güneye azalmaktadır. En kuzey blokun atımı, dağ kuşağının eninden daha fazladır. Yanal atımlı faylar az çok eşit aralıklarla gelişmişlerdir.

Bu fayların batıya doğru doğrultuları boyunca sapmaları ve güneye doğru yelpaze gibi açılmaları, yanal atımlı faylar arasında kalan bazı bloklarda az çok doğu-batı yönlü bir kompresyonel deformasyon geliştirmiştir. Bu deformasyon Üst Kretasede yerleşmiş ofiyolitlerin okyanusa doğru olan uzantılarının yeniden sıkıştırılarak ilk yerlerinden sökülüp, kıta yönünde harekete geçmelerine neden olmuştur. Bu üzerleme bölgede Eosen ofiyolit yerleşmelerini geliştirmiştir. İlerleyen ofiyolitler, sırtlarında çökelmiş olan pelajik çökelleri de bölgeye iletmislerdir. Böylece Eosen sonunda farklı ortamlarda gelişen çökel dizileri yan yana getirilmiştir. Bu nedenle Eosen itilmeleri yanal atımlı faylarla sınırlanan bazı bloklar içinde tanınmaktadır. Kızıldağ bugünkü konumuna olasılıkla aynı hareketlere bağlı olarak getirilmiştir.

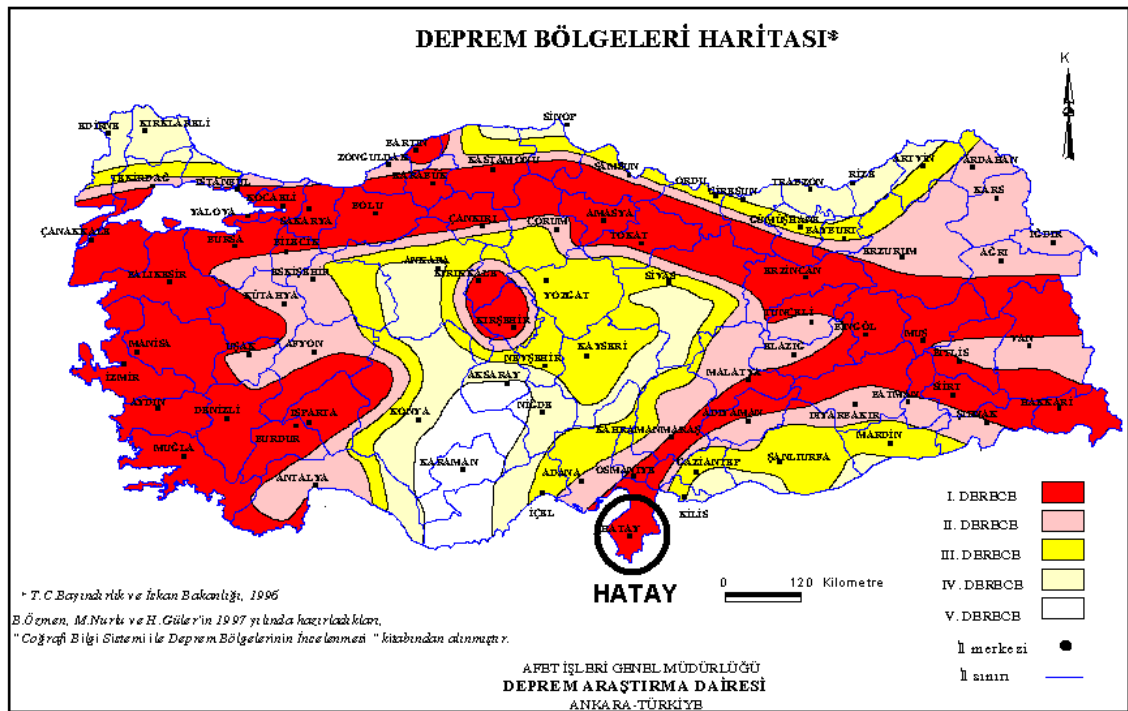
Amanos dağlarında, kuzey, orta ve güney olarak belirgin 3 yapısal alan ayırt edilmektedir; Kuzey Amanoslar temelden itibaren şaryajlarla dilimlenmiştir. Orta Amanoslarda itilmeler Paleozoyik temelin üzerinden gelişmiştir. Diğer birimler temelden sıyrılarak dekolman şeklinde hareket etmişlerdir. Güney Amanoslarda ilk ofiyolit yerleşme dönemi dışında yatay hareketler yoktur.

Eosende gelişen yanal atımlı faylar bölgenin yapı özelliğini kazanmasında çok önemli rol oynamıştır.

Miyosen, Eosen sonunda yükselen bölgede yaygınca yeni bir transgresyonun başlangıç dönemidir. Miyosen denizi Güney Amanosların önemli bir kesimini işgal etmiş, Orta Amanoslarda faylarla kontrol edilen bazı alanlarda etkili olmuştur.

Dağ kuşağı Miyosen sonunda yükselerek bugünkü formunu kazanmıştır (YILMAZ,1986).

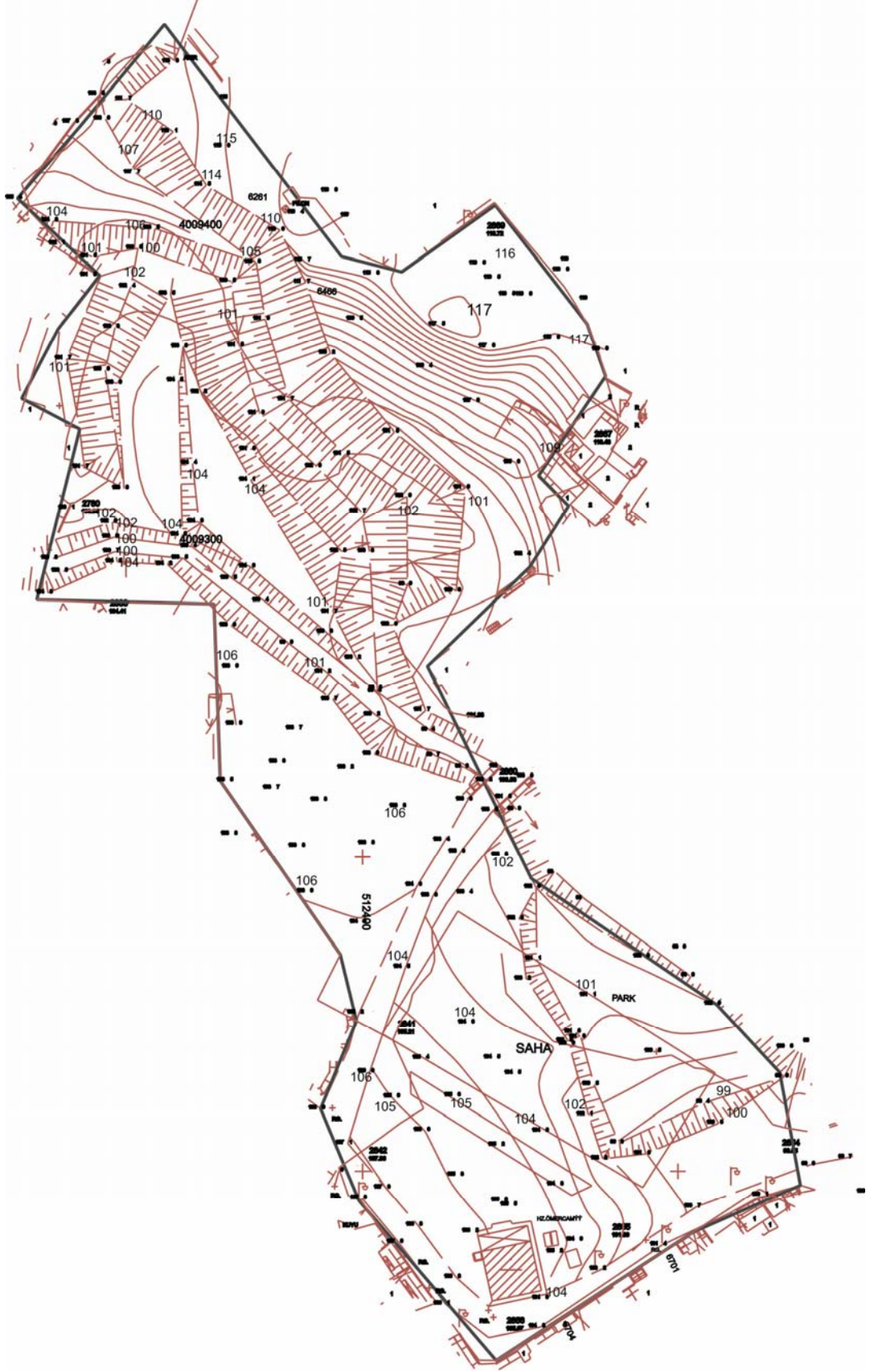
Ayrıca Antakya kenti 1. derecede deprem kuşağında yer aldığından alüvyon kaplı alanlardaki imar faaliyetlerinin “Afet Bölgesinde Yapılacak Yapılar Hakkındaki Yönetmelik” esaslarına uygun olması gerekmektedir.(Şekil 4.4).

Şekil 4.4. Hatay ili deprem haritası (ANONİM, 1998a).

Ancak yapılan araştırmalar sonucu kentin alüvyonla kaplı kısımlarında bu yönetmelik ve esaslara dikkat edilmeden her geçen gün yapı kriterlerinin hızlı bir şekilde arttığı gözlenmiştir.

Marnla kaplı alanlarda ise yine bu yönetmelik ve esaslara göre gerekli önlemler alınması halinde 4 kata kadar yapılaşmaya izin verilmiştir. Ancak özellikle zemini marnla kaplı Cumhuriyet Mahallesi'nde bu yönetmeliklere uyulmadığı ve hatta yapılarda 10-12 kata kadar izin verildiği yapılan gözlemlerle tespit edilmiştir (ANONİM, 1998b).

Şekil 4.5. Araştırma Alanının topoğrafik haritası

4.1.1.5 Toprak

Herhangi bir alanın mevcut ve gelecekteki alan kullanım tipini belirleyen en önemli faktörlerden biri de alanın toprak yapısıdır. Gerek bitki yetiştirme ortamı ve gerekse üzerinde her türlü alan kullanımına olanak veren toprağın, arazinin en uygun şekilde değerlendirilebilmesi için çok iyi tanınması gerekir (ATMACA, 2001).

Arzın dışını ince bir tabaka halinde kaplayan toprak, ana materyalin ufalanıp ayrışması ve belli oranlarda organik madde ile karışması sonucu meydana gelmektedir. Ana materyal, topografya, zaman, iklim ve biosfer olmak üzere beş faktörün bir arada etkisi sonucunda gelişme göstermekte ve faktörlerin kombinasyonlarının gösterdiği farklılıklara bağlı olarak değişik karakterler kazanmaktadır (ATMACA, 2001).

Peyzaj potansiyellerinden biri olan toprak potansiyeli doğal koşullarda herhangi bir kültürel önlem almadan toprağın tarımsal üretim ve ormancılık faaliyetleri amacıyla kullanılması kabiliyetinin bir göstergesidir. Toprak ekosistem içerisinde aşağıdaki görevleri yerine getirmesi bakımından önemlidir (YÜCEL, 1997).

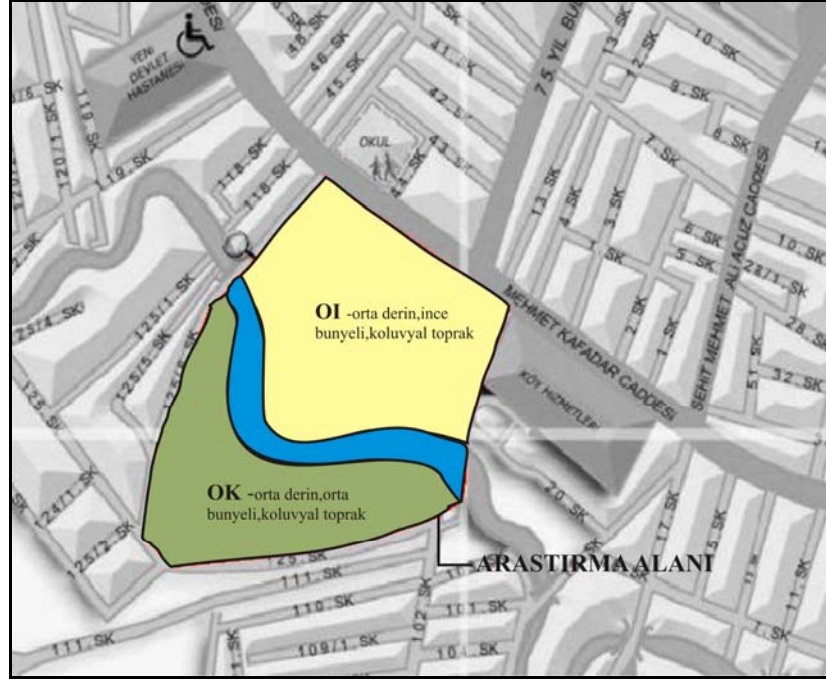
- Bitkiler için yetiştirme ortamı,
- Hayvanlar için yaşama ortamı,
- İnsanlar için tüm yiyecek ve kullanım maddelerinin yetiştirme ortamı,
- Yağmur suyunu toplama ve depolama görevi,
- Taban suyunu kirlenmekten koruma,
- Geçirgenlik,
- Su tutma kapasitesi,
- Zararlı maddeleri tutma ve parçalama,
- Bütün maddeleri depo görevi

4.1.1.5.1 Büyük Toprak Grupları

Ana madde, iklim, topografya, bitki örtüsü ve zamanın etkisi ile çeşitli büyük toprak grupları oluşmuştur (KHGM,1998). Araştırma alanının içerisinde bulunduğu büyük toprak grubu orta derin, ince bünyeli koluvyal toprak ve orta derin orta inceli koluvyal toprak tipleridir. Bu büyük toprak grubu aşağıda açıklanmıştır (Şekil 4.6).

Koluvyal topraklar (K): Dağlık ve tepelik arazilerin tepelerinde dar vadi tabanlarında yer çekimi ve küçük akıntılarla sürüklenmiş zerre büyüklüğüne göre aluvyallerdeki gibi sıralanmamış birikintiler, koluvyal toprakları oluşturur. Koluvyal materyal üzerindeki zayıf A1'den başka oluşum göstermeyen genç topraklar koluvyal olarak haritalanmıştır. A1'den başka altta zayıf yapı oluşumu da görülebilir. Ancak bu ileri bir farklılaşma değildir. Oluşumda organik madde birikimi ve ayrışma işlemleri etkindir. Toprak oluşumunun yetersiz olması nedeni ile topraklar, üzerinde yer aldıkları ana maddenin özelliklerini yansıtırlar. Ana madde yumuşak kireç, sert kireç taşı, şistler, serpatin ya da bunlardan oluşmuş toprak gövdelerinden taşınmıştır. Buna göre kireçli, kireçsiz kaba veya ince bünyeli olabilirler. Kısacası taşındıkları materyale göre toprak özellikleri değişir. Değişik yükseltilerde ve değişik iklim kesimlerinde bu toprağa rastlanır. Bitki örtüsü de buna bağlı olarak otlaktan çalı ve ormana kadar değişir. Taşlılığın problem olmadığı yerlerde açılarak işlemeli tarıma alınmıştır. Amanoslarda sarp engebeler arasına sıkışmış yerleşim noktalarının dolaylarında koluvyal topraklar çok değerlidir. Buralarda toprak sekilenerek meyve ve sebze tarımında kullanılır (KHGM, 1998).

Koluvyal toprakların aluvyal topraklardan farkı taşınmış materyalin zerre büyüklüğüne göre sıralanmaya uğramamış olmasıdır. Ayrıca koluvyallerde yüzey eğimli ve drenaj iyidir. Aluvyallere oranla daha kurudurlar. Bu nedenle daha zayıf bir bitki örtüsüne destek olurlar. Bunun sonucu üst toprakta daha az organik madde birikir (KHGM, 1998).

Şekil 4.6. Araştırma Alanı büyük toprak grupları

4.1.1.6 Doğal Bitki Örtüsü

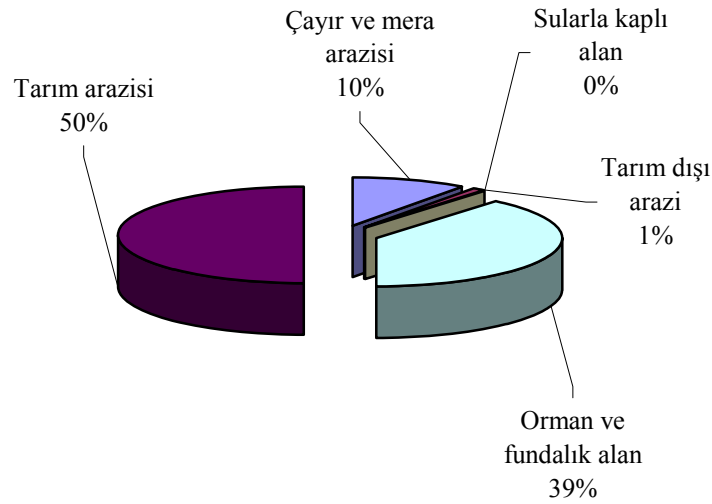
Hatay ilinin doğal bitki örtüsü maki ve ormanlardan oluşur. Maki türleri 4–5 m. boyunda, sert ve tüylü yapraklı bitkilerdir. 800 m. yüksekliğe kadar görülen, mersin, defne, kısa meşe, kermes, sakız, keçiboynuzu, yabancı zeytin, zakkum, alıç, çitlembik, akça meşe, pırnal meşeleri en çok rastlanan maki türleridir.

Ormanlar, Amanos Dağları ile Keldağ'da yoğunlaşmaktadır. Amanos Dağlarının denize bakan yamaçlarında, makilik alanlardan sonra, 800 m.'den 1200 m.'ye kadar ardıç gibi ibrelili ağaçlarla, meşe, kayın, kızılçık, kavak, çınar ve tespih gibi geniş yapraklı ağaçlardan oluşan ormanlar bulunur. 1200 m.'nin üzerinde ibrelili ağaçlardan kızılçam, karaçam, sedir ve yer yer ardıçlardan oluşan geniş orman alanları yer alır. Keldağ doğal bitki örtüsü açısından Amanos Dağları kadar zengin değildir.

Maki vejetasyonunu oluşturan kurakçıl karakterli ağaççık ve çalılar, kum tepelerinin üst kısımlarında bulunmaktadır. Samandağ kesiminde hüküm süren yumuşak iklime adapte olmuş yaprak dökmeyen türlerdir. Bunun yanında yaz kuraklığına karşı koyabilmek için de ekolojik morfolojilerinde tipik özellikler meydana

gelmiştir. En tipik bitkiler; *Myrtus communis*, *Vitis vinifera*, *Lonicera sp.*, *Laurus nobilis*, *Jasminum fruticans*'tır

Toplam alan, 540.300 ha. olup, bu alanın 270.766 ha.'ı tarım arazisi, 208.165 ha.'ı orman ve fundalık alan, 53.375 ha.'ı çayır ve mera arazisi, 6.301 ha.'ı tarım dışı arazi ve 1.693 ha.'ı ise sularla kaplı alanlardan oluşmaktadır (Şekil 4.7.) (ANONİM, 2003).

Şekil 4.7. Hatay İli arazi dağılımı (ANONİM, 2001)

4.1.2 Mevcut Alan Kullanım Tipleri

4.1.2.1 Yerleşim

Antakya kentinin ilk kuruluş alanı Asi Nehri ve Habib Neccar Dağı arasında kalan bölge iken şuan Asi Nehri'nin batısındaki bölgeye doğru gelişim göstermiştir.

Asi Nehri'nin doğusunda kalan bölge "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunca" sit alanı olarak ilan edilmiş; yerleşim dokusu kültürel, arkeolojik ve doğal değerlere göre üçe ayrılmıştır. Bu alanlar, Doğal Sit Alanı, Arkeolojik Sit Alanı ve Kentsel Sit Alanı'dır.

4.1.2.2 Ulaşım

Antakya kenti yıllarca önemli tarım potansiyeli ve ticaret yolları üzerinde bir kavşak konumunda olması nedeniyle ulaşımda önemli bir merkez haline gelmiştir.

Kenti kuzey-güney yönünde kesen 825 ve 420 numaralı şehirlerarası devlet karayolları en önemli ulaşım ağıdır. 825 ve 420 numaralı devlet karayolları, E-91 Uluslararası karayolun uzantısı olup bölgenin ve Türkiye'nin Orta Doğu ülkeleri ile karayolu ulaşımının en önemli güzergahlarını oluşturmaktadır. Türkiye'nin en güneydeki karayolu başlangıcı ve bitişi olan bu yollar kenti doğuda Cilve gözü sınır kapısı ile güneyde ise Yayladağı sınır kapısı ile Suriye'ye bağlamaktadır.

1994 yılından beri, Karayolları Mersin 5. Bölge Müdürlüğü tarafından proje ve kamulaştırma çalışmaları sürdürülen E-91 Antakya Çevre Yolunun geçtiği güzergah hattında; Güzel burç, Kuzeytepe, Aşağı Ekinci, Saraycık, Günyazı, Çekmece, Suseli, Bostancık, Narlıca ve Aparlı bulunmaktadır. Bu yol, doğuda Altınözü- Reyhanlı yolları ile batıda İskenderun-Samandağ yollarını birbirine bağlamaktadır.

Kent yerleşim alanının topoğrafik koşullarının uygun olmaması sebebiyle yapılan gözlemler sonucu yol güzergahının zeytinlik ve tarım arazisi olduğu anlaşılmıştır.

Antakya kentinin kuzey-doğusunda Amik Ovasının verimli toprakları üzerinde 2000 yılında havaalanı yapımı başlatılmış ve son aşamasına gelinmiştir. 2007 yılı ekim ayında faaliyete geçmesi planlanan havaalanının kuş göç yolu üzerinde olması, uçuş güvenliği açısından önemli bir risk oluşturmaktadır.

4.1.2.3 Tarım

Antakya kentinin kuzey doğusunda yer alan ve dünyanın en verimli ovalarından biri olan Amik ovası, Asi, Karasu ve Afrin vadi tabanlarının dolmasıyla ortaya çıkan geniş düzlüğü oluşturmaktadır. Bu ovanın ortasında 1934 yılında kurutulan Amik Gölü yer almaktaydı (KUSEYRİ, 1992).

DSİ tarafından, tarım alanı kazanmak amacıyla kurutulan göl, önemli habitatlara ev sahipliği yapmaktaydı. Bunun bir örneği, sulak alanın kurutulmasıyla, endemik olan “Yılan boyun Kuşu'nun” neslinin tükenmesidir. Göl kurutulmadan önce Amik ovasında

134.000 ha. sulu, 136.000 ha. kuru olmak üzere toplam 270.000 ha. tarıma elverişli alan bulunmaktaydı.

1995 yılı, Hatay Tarım İl Müdürlüğü'nün bilgilerine göre, 45.325 ha toplam tarım alanının, 45.310 ha.'ı ekilmekte, 650 ha.'ı nadasa ayrılmaktadır. Ekilen alanların 28.630 ha.'ını tarla, 5.284 ha.'ını sebze, 4.347 ha.'ını meyvelikler, 59 ha.'ını bağ alanları ve 6.990 ha.'ını zeytinlik alanlar oluşturmaktadır.

Çizelge 4.2.' de Tarım İl Müdürlüğü'nün tarım alanları kullanım şekillerine göre dağılımları verilmiştir.

Çizelge 4.2.Tarım Alanlarının Kullanım Şekline Göre Dağılımları (ANONİM, 2001)

Arazi Kullanım Şekli		Miktar (Ha)	%
Tarıma elverişli arazi	Tarla arazisi	162.538	50,1
	Meyve	27.659	
	Sebze	29.847	
	Zeytinlik	44.937	
	Bağ-Bahçe	4.385	
	Nadas	1.400	
Çayır-Mera		53.375	9,9
Orman-Fundalık		208.165	38,5
Diğer araziler		7.994	1,5
Toplam		540.300	100,0

4.1.2.4 Ticaret

Antakya'da ticaret alanları, Asi Nehri'nin doğusu ve batısı olarak ikiye ayrılmıştır. Asi Nehri'nin doğusunda kalan ve Eski Antakya olarak adlandırılan bölgedeki ticaret alanları, Ulu Cami çevresinden başlayarak Mustafa Kemal Paşa, Fabrikalar, Nato, İstiklal Caddeleri ile sınırlı sit alanı ve Kurtuluş Caddesini kapsayan alandır. Asi Nehri'nin batısında kalan ticaret alanları ise, Atatürk, Cumhuriyet, Fatih, Hükümet ve Kurtuluş Caddeleri üzerinde kalan alandır.

Ticaret alanları dağınık bulunmakla birlikte, kent ticaretini canlandırmasına yardımcı olacak fuar, sergi, panayır alanı ve ticari iş merkezi bulunmamaktadır.

Hükümet ve Kurtuluş Caddeleri üzerinde ve sit alanı içerisindeki ticaret alanları, tarihi yapılarda yer almaktadır. Kurtuluş Caddesindeki çoğu bina ise zamanla tarihi kimliğini korumayarak yerini yeni beton binalara bırakmıştır. Hükümet Caddesinde trafiğin tek yönlü geçişine izin verilmiştir. Rum-Ortodoks Kilisesi Vakfı tarafından restore edilerek, yolun sağ tarafındaki ticaret alanlarının eski tarihi dokusu korunmaya çalışılmaktadır.

4.1.2.5 Turizm

Kentin çok sayıda yerli ve yabancı turisti çeken özelliklerinin başında, tarih boyunca değişik medeniyetlere ev sahipliği yapmış olması ile tarihi ve kültürel zenginliği gelir. Bunun yanı sıra iklimi ve üç kıtayı birbirine bağlayan E-91 karayolu üzerinde bulunması turizm olgusu için önemlidir.

Hatay ili içerisinde bulunan önemli turizm mekanları, Antakya Mozaik Müzesi, St. Pierre Kilisesi, Titus Vespasyanus Tüneli, Harbiye Şelaleleri, St. Simon Manastırı, Kiliseler, Ulu Cami, Habib-i Neccar Cami, Kanuni Sultan Süleyman Cami, Hz. Hızır Ziyaretgahı, St. Simon Stilit Manastırı, Barleam Manastırı, Katolik Kilisesi, Aziz Nikola Ortodoks Kilisesi, İtalyan Katolik Latin Kilisesi, Maryo Hanna Kilisesi, Sokullu Külliyesi ve Cami, Beyazıt Bestami Türbesi, Şeyh Ahmet Kuseyri Cami ve Türbesi'dir.

❖ Antakya Mozaik Müzesi: Dünyanın ikinci büyük mozaik müzesi olan Antakya Arkeoloji Müzesi Antakya'da ziyaret edilebilecek yerlerin başında gelir. Özellik olarak mozaiklerin hepsi Roma Dönemine ait olup (M.S. II ile VI. YY), doğal taşlarla yapılmışlardır. Geneli taban mozaiklidir. Han, hamam, saray, mabet ve evlerin zemin döşemesi olarak yapılmıştır.

❖ St. Pierre Kilisesi: Hıristiyan kelimesinin ilk çıktığı yer ve dünyanın ilk mağara kilisesidir. M.S. 40 yıllarında yapılmıştır.

❖ Titus Vespasyanus Tüneli (Çevlik): M.S. III. asırda Selevkos tarafından yaptırılan (Komutan Vespasyanus ve Titus tarafından) bu tünel, liman kenti olan Selevkia De Pierra Şehrini sel sularından korumak amacıyla, tamamen insan gücüyle yapılmıştır. Uzunluğu 1380 m.'dir.

❖ Harbiye Şelaleleri (Daphne): Apollo ile Defne'nin yaşadığı ünlü aşkın yeri olarak bilinir.

❖ St. Simon Manastırı: M.S. V. asırda yapılan dini okuldur. Beş adet kapısı vardır. Ortasındaki sütunda St. Simon'un tam 40 yıl yaşadığı söylenmektedir. Ayrıca burada yaşadığı süre boyunca dünya nimetlerinden elini çekmiş, sadece kendini tanrıya adanmıştır.

❖ Kiliseler: Katolik, Ortodoks ve Havra olmak üzere çeşitli dinlere ve mezheplere mensup insanlar için tapınma yerleri vardır.

❖ Ulu Cami: Yapıldığı dönem itibariyle Antakya'nın en eski camisi olan Ulu Cami'nin, Memluk dönemi eseri olduğu sanılmaktadır. Kitabelerden, caminin ve minaresinin çeşitli dönemlerde tamir edildiği anlaşılmaktadır. Antakya'da bunlardan başka Mahremlie Cami, Nakip Cami, Yeni Cami, Civelek Cami, Meydan Cami ve Şeyh Ali Cami gibi hepsi de Osmanlı Dönemi eseri olan camiler vardır. Bunlar kubbeli ve ahşap çatılı olmak üzere iki ayrı tipte inşa edilmişlerdir. Camilerde bazıları kalın gövdeli ve şapkalı, bazıları ince gövdeli, şerefeli ve külahlı olmak üzere iki tip minare dikkati çekmektedir.

❖ Habib-i Neccar Cami: Bu cami, şehirde yapılan ilk cami olarak bilinmektedir. Baybars zamanında eski bir tapınağın yerine yapılan cami, IX. yüzyılda depremden zarar gördüğü için yeniden yapılmış ve minare eski şeklini korumuştur. Kitabesinde yeniden yapım tarihi olarak hicri 1275 yazmaktadır. Caminin bir köşesinde Hz. İsa tarafından gönderilen resullere ilk defa inanan ve onları korurken şehit olan Habib-i Neccar'ın türbesi vardır. Habib-i Neccar, M.S. 402'li yıllarda Antakya'da yaşamıştır. Roma döneminde Antakya halkı putperest olduğu için, Cenab-ı Hak, Hz. İsa'ya Antakya halkı için resul göndermesini emreder Hz. İsa, Antakya halkı için 2 resul, daha sonrada bir resul daha gönderir. Resullerin halkı irşada devam etmesine ilk inanan Habib-i Neccar olur. Antakyalılar bu olaya inanmayarak, resulleri taşıyarak öldürmeye karar verirler. Habib-i Neccar uzaklardan koşup gelerek, resullerin doğru söylediklerini ve onlara inanmaları gerektiğini söyler. Burada bulunan putperestler Habib-i Neccar'a bunlar seni kandırmışlar, ya eski dinine dönersin ya da ölürsün şeklinde tehdide başlarlar. Bu müritler dediklerini yaparak Habib-i Neccar'ı öldürürler. Habib-i Neccar'ın şehit edilmesi ile ilgili birçok rivayet vardır. Bunların en yaygın olanı ve halkın anlattığı olay şöyledir: Habib-i Neccar'ın başı Silpius Dağında vücudundan

ayrılır. Vücuttan ayrılan baş yuvarlanarak bugün türbesi olan yere gelir. (Bugün vücudu şehit edildiği mağarada, başı ise caminin yanında bulunan türbededir). Başka rivayete göre de Habib-i Neccar kopan başını koltuğu arasına alır, Kur'an'dan ayetler okuyarak bir süre dolaşmış ve bugün türbesi bulunan yere kadar gelerek buraya düşmüştür.

❖ Kanuni Sultan Süleyman Cami (Belen): 1553 yılında Kanuni tarafından Belen'de yaptırılmıştır. Cami, kervansarayın batısında tek kubbeli, kübik bir yapıdır. Pencere sayısının çokluğu nedeniyle harimi oldukça aydınlıktır. Kesme taştan yapılmış güdük bir minaresi vardır.

❖ Hızır Ziyaretgahı (Samandağ): Dünyada ve Türkiye'de "Hızır" inancının en güçlü olduğu peygamber buluşması ve en çok Hızır ziyaretinin yeri Hatay ilinde Samandağ'ın deniz mntıkasındaki Hz. Hızır ziyaretgahıdır.

❖ St. Simon Stilit Manastırı (Samandağ): Terk-i Dünya tarikatının merkezidir. Burada Kilis, vaftizhane, sarnıç ve diğer mimari kalıntılar görülebilir. Stilitler tarikatının kurucusu olan Saint Simon Stilit (M.S. 389–459) olarak kabul edilmektedir. Kilikya ile Suriye'nin birleştiği sınır bölgede doğduğu ve genç yaşta Antakya'da yaşamaya başladığı görülmektedir. Simon manastırda aldığı temel din eğitiminden sonra kendini kentin dışında bir hücreye kapattı. Burada 3 yıl yaşadktan sonra kentin yakınındaki bir dağa çıkarak, burada kendini kayaya zincirlemiş ve çevresine çizdiği bir çemberin dışına çıkmadan yaşamaya başlamıştır. Sabrı, dayanıklılığı ve inancı kısa zamanda duyulmuş ve Hıristiyanlık dünyasının her yanından hastalar, dertliler, çaresizler vb. Simon'a gelmeye başlamışlardır. Son sütun 13 metre olup en tepesine 2 metre genişliğinde bir bölüm vardır. İnsanlardan yatay olarak kaçma umudunu yitiren Simon'un dikey olarak kaçmaktan başka çaresi kalmadığını söyleyenler de çıkmıştır. Terk-i Dünya tarikatının merkezi olarak bilinen St. Simon Manastırı, Antakya-Samandağ arasında Antakya'ya 18 km. uzaklıktadır. St. Simon tepesi denilen denizden yüksekliği 479 metre olan tepe üzerinde bulunan manastır kalıntıları, 100 x150 metrekarelik bir alan üzerindedir. M.S. VI. yüzyılda St. Simon adına buraya manastır yapılmıştır. Buraya inzivaya çekilen St. Simon'un, 20 metre yüksekliğindeki taş sütun üzerindeki 45 gün yaşamış olması, Guinness rekorlar kitabına rekor olarak kaydedilmiştir.

❖ Barleam Manastırı (Keldağ): Yayladağı ilçesi Keldağ üzerindedir. Keldağ hem Selevkos döneminde, hem de Roma döneminde kutsal yerlerden biriydi. O

dönemlerde burada dorik tapınağı vardı (M.Ö. 3.yy.) M.S. 4.yy.'da St. Barleam buraya gelerek Zeus heykelini yıkmış ve bir keşişler topluluğu kurmuştur. 6. yy. başlarında manastırın güneydoğu köşesinde bir kilise yapılmış, 526 depreminde bu kilise yıkılmıştır. M.S. 950–1050 arasında yeniden yapılan manastır, 1268 yılına kadar faaliyetini sürdürmüş, daha sonra da terkedilmiştir. Barleam manastırına gitmek için Yayladağı ilçesinin Bezge nahiyesinden sonra yaya olarak iki buçuk saat dağa tırmanmak gerekmektedir. Küçük patika yol, sarp kayalıklar arasından geçmektedir.

❖ Katolik Kilisesi (Antakya): Günümüzde halen kullanılmakta olan kilise, Kurtuluş Caddesi, Kurtuluş Sokakta yer almaktadır.

❖ Aziz Nikola Ortodoks Kilisesi (İskenderun): 1870 yılında kurulmuş olan kilise, halen İskenderun'da kullanılmaktadır. Şehit Pamir Caddesindedir. Halen ibadete açık olan kilisede paha biçilmez tablolar ve işlemler vardır.

❖ İtalyan Katolik Latin Kilisesi (İskenderun): 1600'lü yılların başında Kapuçin Rahipleri tarafından kurulan kilise Mithat Paşa Caddesi üzerindedir. 1888 yılında büyük bir yenileme geçiren yapı toplam 14 sütun üzerine oturmuştur. Haftanın her günü ayin yapılmaktadır.

❖ Maryo Hanna Kilisesi (Arsuz-İskenderun): Hıristiyanlığın ilk yıllarında birçok rahip ve keşiş Hz. İsa'nın öğretisini yaymak için Arsuz ve çevresine yerleştiler. Bunlardan biri Arsuz'a bir kilise yaptıran Aziz Hanna idi. Arsuz'un merkezinde bulunan ve kurucusu adıyla anılan bu kilise halen kullanılmaktadır. 1514 yılında yeniden yapılan kilisede çok sayıda ikona, 1600'lü yıllardan kalma bez üzerine yapılmış çok değerli iki baskı resim vardır. Bu tablolar halen Aziz Hanna Kilisesinin titiz koruması altındadır.

❖ Sokullu Külliyesi ve Cami (Payas): Payas'ta Sokullu külliyesine bitişik ters t planlı bir camidir. Mimar Sinan'ın eseridir. Taç kapısı süslemeleri dikkati çeker. 1574 – 1575 yıllarında yaptırılmıştır. Avlu çevresinde medrese ve ortada cami ile yaşıt tarihi zeytin ağacı vardır.

❖ Beyazıt Bestami Türbesi (Kırıkhan): Kırıkhan'ın kuzeyinde Alabeyli Köyü'nün hemen önünde bir tepe üzerinde Darbısak Kalesinin yanındadır. 19. Yüzyıl sonlarında burada Karamürselzade Mustafa Şevki Paşa tarafından İslam evliyası Beyazid-i Bestami adına bir cami ve ziyaret yaptırmıştır. Cami ve Beyazid-i Bestami makamı her yıl binlerce ziyaretçi tarafından ziyaret edilir.

❖ Şeyh Ahmet Kuseyri Cami ve Türbesi: Antakya-Yayladağı yolu üzerinde bulunan Şenköy'dedir. 16. yüzyılda yaşamış olan Şeyh Ahmet Kuseyri'nin Türbesi'nin birçok hastalığa şifa olduğu inanılmaktadır. Türbe, bu inançla yalnız yurt içinden değil yurt dışından da yoğun ziyaretçi akınına uğramaktadır (ANONİM, 2006).

4.1.2.6 Sanayi

Hatay sanayisi, 1975'li yıllara kadar tarım ve tarıma dayalı sanayi dallarında bir gelişim göstermiştir. Tarıma dayalı sanayi içinde çırçır, un, irmik, çiğit yağı, bakliyat tasnifleme ve zeytinyağı gibi üretim konuları ağırlık kazanmaktadır. Özellikle Amik ovasının en önemli tarımsal ürünü olan pamuğu işlemek üzere birçok çırçır ve prese fabrikası kurulmuştur.

İskenderun Demir Çelik fabrikasının 1975 yılından itibaren kademeli olarak üretime geçmesinden sonra yörede demir-çelik sanayi önem kazanmaya başlamış ve bu ürünün değerlendirilmesine yönelik orta ve küçük çaplı sanayi kuruluşları İskenderun ve Payas civarlarında kurulmuştur. Gerek istihdam hacmi, gerekse de yarattığı katma değer açısından demir-çelik sektörü, Hatay'da imalat sanayinin itici gücü olmuştur. İmalat sanayi, özellikle makine, filtre, tarım araç-gereçleri, ayakkabı-deri işlemeciliği ve mobilya üretimi de gelişmiştir.

İskenderun Demir Çelik Tesisleri'nin tamamlanmasını izleyen yıllarda, özel sektöre ait çelikhane ve haddehanelerin de devreye girmesi ile günümüzde Hatay ili, demir-çelik sektörünün önemli bir merkezi haline gelmiştir. Ayrıca İskenderun Organize Sanayi Bölgesi'nde gerçekleştirilmiş olan boru, filtre, tel-çivi ve metal alaşım tesisleri de sektörün entegrasyonu ve üretimin çeşitlendirilmesi açısından önemli yatırımlardır.

4.1.3 Nüfus ve Sosyo-Ekonomik Yapı

4.1.3.1 Nüfus

2000 yılı genel nüfus sayımı sonuçlarına göre Hatay'ın nüfusu 1.232.910 kişidir. Bu nüfusun, 582.631'i şehirlerde, 650.279'u ise kırsal kesimlerde yaşamaktadır. Şehirleşme oranı % 47,26 ve nüfus yoğunluğu 228 kişi/km²'dir.

İlçeler ölçeğinde nüfus büyüklüğü ele alındığında, Merkez ilçe (Antakya) ilk sırada yer almaktadır. Merkez ilçeyi İskenderun ve Dört Yol ilçeleri izlemekte ve Samandağ ilçesi ise dördüncü sırada yer almaktadır.

Hatay iline bağlı ilçeler arasında şehirleşme oranının yüksekliği bakımından Erzin ilçesi % 76,07 ile ilk sırada, Reyhanlı ilçesi % 70,54 ile ikinci sırada, Belen ilçesi % 65,47 ile üçüncü sırada yer almaktadır. İlde şehir nüfusunun en düşük olduğu ilçe ise % 9,17 ile Altınözü ilçesidir. 2000 yılı genel nüfus sayımı sonuçlarına göre, Hatay'ın nüfus artış hızı % 10,52'dir. Bu oran, % 21,63 olan Akdeniz Bölgesi ve % 18,34 olan Türkiye ortalamasının çok altındadır. Ayrıca, nüfus büyüklüğüne göre sıralandığında 34. sırada yer almaktadır.

Hatay, Akdeniz Bölgesi'nin 1950–1985 yılına kadar göç alan illeri arasında iken, son yıllarda göç veren bir il konumuna gelmiştir. Özellikle 1985 yıllarında önem kazanan bu göç olgusunun nedenleri olarak; toprak sahibi olamama, tarımda faal nüfus payının genişlemesi, ilin yeterli ekonomik imkandan yoksun oluşu, geçim zorluğu ve işsizlik olarak gösterilmektedir. Kırsal alanlardaki yoğunluk il genelinde ortalamanın üstündedir. İlin ulaşım olanaklarının elverişli olması ve köylerin kent merkezlerine yakın olması nüfusun çoğunluğunun köyde yaşamakla birlikte kentte kolaylıkla çalışabilmesine olanak oluşturmaktadır.

4.1.3.2 Sosyo-Ekonomik Yapı

Hatay, eğitim düzeyi gelişmiş illerden biri olup, okur-yazar oranı % 78,60'dır. Hatay, eğitim kurumlarının sahip oldukları idari ve teknik imkânlar bakımından iyi durumdadır.

İlde, okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim olmak üzere toplam 10.903 öğretmen sayısı ile 281.355 öğrenci öğrenim görmektedir. Ayrıca, 12 halk eğitim, 6

çıraklık eğitim, 1 rehberlik araştırma ve 1 sağlık eğitim merkezi olmak üzere toplam 35.199 öğrenciye hizmet verilmektedir.

Hatay'da, yükseköğrenim kurumu olarak, 1992 yılında kurulan ve aynı yıl öğretime geçen Mustafa Kemal Üniversitesi (MKÜ) bünyesinde, 9 fakülte, 13 yüksek okul, 3 enstitü ve 2 araştırma uygulama merkezi faaliyette bulunmaktadır.

4.2 Tasarım Kriterlerinin Belirlenmesi

4.2.1 Yöresel Tasarım Kriterlerinin Belirlenmesi

Yöresel tasarım kriterleri belirlenirken daha önceki yapılmış çalışmalardan Çinçinoğlu 2000'den yararlanarak kent içi ve çevresi mevcut açık ve yeşil alanlar saptanmıştır.

4.2.1.1 Kent İçi ve Çevresindeki Mevcut Açık ve Yeşil Alanlar

Kent içerisindeki açık ve yeşil alanlar birçok kişiye göre farklı sınıflandırılmıştır. BAYRAKTAR (1973)'in açık ve yeşil alan sınıflandırmasını temel alarak Antakya kenti içi açık ve yeşil alan çalışması yapan ÇİNÇİNOĞLU (2000)'nin sınıflandırması ise aşağıdaki şekildedir:

- Ev Bahçeleri
- Meydanlar ve Kavşaklar
- Okul Bahçeleri
- Parklar
- Çocuk Oyun Alanları
- Yollar
- Spor ve Oyun Alanları
- Dini Yapı Çevreleri
- Mezarlıklar
- Diğer Açık ve Yeşil Alanlar

4.2.1.1.1 Eski Antakya Evleri ve Ev Bahçeleri

Eski Antakya evleri ve bahçeleri, yüzyıllarca farklı kültürlerin egemenliği altında kalmış, zaman içerisinde farklı ihtiyaçlar karşısında değişiklikler göstermiştir.

Antakya eski konut dokusu içindeki evler, mimari tarz bakımından birbirine benzer niteliklere sahiptir. Genellikle iki katlı olan evlerin, sadece sokağa yansıyan elemanları ile tanınması mümkün değildir. Antakya’da daracık sokaklar, iki taraftan yükselen evlerin sağır duvarları ve avluları ile sınırlandırılmıştır. Fakat bu duvarların arkası, yemyeşil, gölgeli, serin ve ferah avlular ile avlunun çevresine yerleştirilmiş odalarla bezenmiştir.

Eski Antakya evlerinde, konutun sokak ile ilişkisini kuran pencerelere, özellikle avlu katında pek rastlanmaz. Giriş kapısından, mahalli dilde “havuş” denilen ve eski Antakya evlerinin en önemli mekanı olan “avlu”ya girilir. Evin büyüklüğü ve kat adedi ne olursa olsun, avlu daima konutun ana mekanıdır.

Avlular, uzun süren yaz mevsiminde, günlük hayatın büyük bir kısmının geçtiği evin sokak ile ilişkisini kuran, hacimleri birbirine bağlayan, bir toplanma ve dağıtım mekanı olarak “sofa” görevi görür. Bu üstü açık mekan, Anadolu’nun diğer bölgelerindeki daha çok dikdörtgen kesme taşlarla kaplı olan avlular, yaz günlerinde sık sık yıkanarak, konutun içinde serin bir ortamın yaratılmasına imkan veren, ağaçlarla gölgelenmiş, üstü açık, ferah mekanlardır. Bu bölgenin iklim koşullarına uygun ve oldukça akılcı çözüm oluşturan avlular, bazen mermer veya desenli karo mozaik ya da dökme mozaik ile kaplı olabilirler.

Avlularda genellikle portakal (*Citrus sinensis*), mandalina (*Citrus reticulata*), greyfurt (*Citrus paradisi*), limon (*Citrus limoni.*), turunç (*Citrus aurantium*), nar (*Punica granatum*), zeytin (*Olea europea*), asma (*Vitis vinifera*), yenidünya (*Eriobotrya japonica*), hurma (*Phoenix dactyifera*), muz (*Musa cavendishi*), dut (*Morus alba*) ve erik (*Prunus domestica*) gibi meyve ağaçları dikilir. Bunlar arasında çiçek tarhları da yer alır. Büyük avlularda bazen kavak ağacı gibi yüksek bitkilere de rastlanır.

Genellikle mutfak kısmına yakın bir yerde bulunan kuyu, sabit bir elemandır. Avluda bulunan bir diğer sabit eleman ise fiskiyeli havuzlardır. Bu havuzların büyüklüğü değişken olup, serinlik verme amacını taşır ve genelde mermerden ya da taştan yapılmışlardır.

Avlunun büyüklüğüne uygun olarak, bir köşede “seki” yer alır. Çok amaçlı olan ve üzeri kesme taş, mermer, desenli ve karo mozaik kaplı olan seki, ailenin günlük hayatı içinde oturma ve yemek köşesi olarak kullanılır. Düğün veya eğlencelerde gelinle damat veya çalgıcılar tarafından da kullanılır.

Gene avlunun uygun bir yerinde, üst katlarla ulaşımı sağlayan merdiven bulunur. Genelde duvara ankastre, masif taş basamaklardan oluşan merdiven, üst katta odaları birbirine bağlayan konsol bir koridora ulaşır. Bu koridor genelde avluya açık bir balkon şeklindedir.

Avlu katındaki odaların pencereleri istisnasız avluya bakar. Üst kattakiler ise avluya veya odaları birbirine bağlayan, avluya açık koridora bakar. Köşe odaların pencereleri ise sokağa bakar (AKBAY, 2006).

Antakya kentinde 41 mahalle bulunmaktadır. Aksaray Mahallesi en büyük mahalle, Kanatlı Mahallesi en fazla konut alanına sahip alanlardır. Kanatlı Mahallesinde konut alan büyüklüğü 67,05 ha., Aksaray Mahallesinde ise 43,94 ha.’dır. Mahallede bahçeli evlerin çokluğundan dolayı en çok tercih edilen yerlerden biridir.

Kentteki bahçesi olan evler, Akevler, Cebrazil, Kanatlı ve Sümerler Mahallelerinde bulunmaktadır (ÇİNÇİNOĞLU, 2000).

4.2.1.1.2 Meydanlar ve Kavşaklar

Antakya kent yapısı içerisinde belirli noktalarda bulunan kavşak ve meydanlar; Atatürk Caddesinde bulunan Vali Ürgen Meydanı (3921 m²), Cumhuriyet Meydanı (1413 m²), İstiklal Caddesinde bulunan Ulus Meydanı (37 m²) ve Harbiye Caddesinde bulunan Aalen Kavşağı (115 m²)’dır.

4.2.1.1.2.1 Vali Ürgen Meydanı

Vali Ürgen Meydanı 3921 m²’lik alanı kaplamaktadır. Ortasında 624 m² büyüklüğünde daire şeklinde bir havuz bulunan alanın içerisinde bitkilendirme çalışması yapılmıştır. Havuzun etrafını saran toplam 3297 m²’lik yeşil alan 1 m. genişliğinde bir kaldırımla sınırlandırılmıştır. Yaz akşamlarında Vali Ürgen Parkına

gelen kişilere meydanadaki havuz ve yeşil alan, estetik bir görünüm ve serinlik sağlamaktadır.

4.2.1.1.2.2 Cumhuriyet Meydanı

Cumhuriyet Meydanı, ulusal bayramlarda, önemli günlerde, şenlik, konser gibi etkinliklerin yapıldığı, kent halkının toplandığı bir mekandır.

Cumhuriyet Meydanı, 1413 m²'lik bir alanı kaplamaktadır. Meydanda bulunan Atatürk Anıtının etrafını çevreleyen teras alanı ve yeşil alan 1 m genişliğinde bir kaldırımla sınırlandırılmıştır.

Birkaç yıl öncesine kadar yaya trafiğine açık olan Cumhuriyet Meydanı araç trafik akışını kolaylaştırmak amacıyla yaya trafiğine kapatılmıştır. Bu uygulama meydan özelliğini kaybederek, bir kavşak kimliği kazanmasına sebep olmuştur.

4.2.1.1.2.3 Ulus Meydanı

Uzun çarşının başlangıcında yer alır. Çarşıya veya Ata Köprüsü' ne gelen yayalar, İstiklal Caddesi üzerinde yer alan otobüs duraklarından faydalanır. Bu nedenle otobüs duraklarının bulunduğu bölümde oldukça yoğun yaya trafiği yaşanmaktadır.

4.2.1.1.2.4 Aalen Kavşağı

Harbiye ve Samandağ'dan gelen yolların kesiştiği noktada bulunan, 79 m² altıgen formda kaskatlı bir havuz ve havuzu saran 36 m² genişliğinde yeşil banttan oluşmaktadır.

4.2.1.1.3 Okul Bahçeleri

Kent içi okul bahçeleri, okul çağındaki çocukların günlük rekreasyonel ihtiyaçlarını karşılama ve eğitici olmanın yanı sıra kent estetiği açısından da önemli alanlardır.

Antakya'daki mevcut bütün okulların bina ve oyun alanları dahil yaklaşık 25 ha.'lık bir alan kaplamaktadır. Bu değer öğrenci başına oranlandığında 4.9 m² alan düştüğü belirlenmiştir. Ancak bahçe ve oyun alanı olarak düşünüldüğünde ise bu değer öğrenci başına 3.5 m² olduğu tespit edilmiştir.

American Public Health Association tarafından verilen standartlara göre, öğrenci başına bina dahil, 20.20 m² alan önerilmektedir (EYMİRLİ,1994). Bu değerlerle kıyaslandığında Antakya'daki eğitim tesislerinin hem bina hem de açık-yeşil alan bakımından yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

4.2.1.1.4 Parklar

Kent yeşil alan sisteminin en önemli parçası olan parklar, çevresinde yaşayanlara aktif ve pasif rekreasyon olanağı sağlayan geniş yeşil alanlardır.

Kentlerin düzensiz gelişmesiyle azalan yeşil alanlar karşısında parkların önemi artmaktadır. Sayıları artan parkların, yeşil dokusu yok denecek kadar azdır.

Antakya kentinde mevcut 13 adet park bulunduğu ve bu parkların 121.900 m² alan kapladığı saptanmıştır.

Bu değer 2000 yılı kent nüfusuna oranlandığında kişi başına 0,74 m² park alanı düşmektedir (Çizelge 4.3).

Çizelge 4.3. Antakya kentindeki mevcut parklar ve kapladıkları alanlar (ÇİNÇİNOĞLU,2000)

Parkin Adı	Bulunduğu Yer	Kapladığı Alan (ha.)
Abdi İpekçi Parkı	Orhanlı Mahallesi	0,12
Ali Rıza Efendi Parkı	Cebrail Mahallesi	0,49
Antakya Parkı	Cumhuriyet Mahallesi	3,93
Atatürk Parkı	Sümerler Mahallesi	0,90
Dostluk Parkı	Sümerler Mahallesi	1,21
Esenlik Parkı	Esentepe Mahallesi	0,47
Esentepe Yüksel Acun Koruluğu	Esentepe Mahallesi	0,63
Sevgi Parkı	Sümerler Mahallesi	1,97
Şenlik Parkı	Esentepe Mahallesi	0,51
Vali Utku Acun Parkı	Çekmece Mahallesi	0,96

Çizelge 4.3. (Devam) Antakya kentindeki mevcut parklar ve kapladıkları alanlar

Vali Ürgen Parkı	Kanatlı Mahallesi	0,60
Yunus Emre Parkı	Kışla saray Mahallesi	0,33
100 Yıl Parkı	Orhanlı Mahallesi	0,07
Toplam		12,19

Antakya'daki kent parkları, küçük parklar sınıfında yer almaktadır. Sadece Antakya Parkı, orta büyüklükte parklar sınıfına girmektedir. Antakya Parkı, II. Abdülhamit zamanında bağ ve mesire yeri olarak kullanılmaktayken, 1915 yılında yönetimin Fransızlara geçmesiyle, fidanlık olarak kullanılmıştır. 1930'lu yıllarda ise bu fidanlık büyük bir park haline dönüştürülerek özel bahçıvan ve memurlarla hizmet vermeye başlamıştır.

Antakya Parkı, Asi Nehri ve Gündüz Caddesi arasında, 51.000 m² büyüklüğünde kentin en önemli yeşil alanıdır. İçerisinde çocuk oyun alanları, çay bahçeleri ile özellikle haftasonları kent halkının rekreasyonel faaliyetlerini gerçekleştirdiği bir park haline gelmiştir.

Önceki senelerde belediyenin yanlış politikası ve tutumuyla yeşil alanı daraltılan ve bakımsızlıkla çirkinleşen bu park için son yıllarda düzenleme ve yenileme çalışmaları yapılmaya başlanmıştır.

Karaoğlanoğlu Caddesinde bulunan Ali Rıza Efendi Parkı, halk tarafından çok kullanılmamaktadır. Koruluk görünümündeki parkta bol miktarda *Pinus nigra* (Karaçam) ile bir plantasyon çalışması yapılmıştır.

Esentepe Yüksel Acun Koruluğu ise eğimli arazi üzerinde, *Cupressus arizonica* (Arizona servisi) kullanılmıştır.

Vali Ürgen Parkı, 6.000 m² büyüklüğünde, 1.000 m² büyüklüğünde çocuk oyun alanı, büfe ve çeşme ile hizmet vermektedir.

Rıhtım Caddesi üzerinde bulunan Yunus Emre Parkı, kermes, panayır gibi aktivitelerin yapıldığı yeşil alandır. Ancak bakımsızlıktan dolayı mevcut bitki örtüsü zarar görmektedir.

Asi Nehri'nin doldurulmasıyla oluşturulan Dostluk Parkı, Sevgi Parkı'nın devamı niteliğindedir. Ancak Asi Nehri'nin düzensiz akışı nedeniyle parkın nehre bakan yamaçları toprak erozyonu etkisi altında kalmaktadır.

Antakya kenti yılın büyük bölümü güneşli ve sıcak geçmektedir. Bu nedenle halk, yılın ve günün büyük bölümünü açık havada rekreasyonel amaçlı geçirmek istemektedir. Ancak Antakya kentindeki parklar, halkın rekreasyonel ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. Bu nedenle, bu yapılacak olan çalışma, her yaş ve kültür grubuna hizmet verecek aktiviteleri kapsayacak şekilde tasarlanması esas alınmıştır.

4.2.1.1.5 Çocuk Oyun Alanları

Eskinin bahçe içindeki evleri, ekonomik nedenler ve çarpık kentleşme nedeniyle yerini çok katlı konutlara bırakmıştır. Bu nedenle yoğun yerleşim alanları arasında kalan çocukların boş zamanlarını değerlendirecekleri, değişik oyunlar oynayabilecekleri, eğitim ve tanıtım özelliği olan oyun alanlarının önemi artmaktadır.

Çocukların yürümeye başlamasıyla, oyun alanı gereksinimleri başlar. Okul çağı öncesi 0–6 yaş grubu çocuklar ile okul çocukları 6–12 yaş grubu çocuklar için düzenlenmiş çocuk bahçeleri ile adlandırılmaktadır.

Antakya kenti Nazım İmar Planına göre kent 41 mahalleden oluşmaktadır. Bu mahallelerin büyük bir çoğunluğunda çocuk oyun alanı bulunmamaktadır. Kentin 11 mahallesinde çocuk oyun alanları bulunmaktadır. Ancak bu alanlar küçük ve ihtiyacı karşılayamayacak seviyededir.

Antakya kentinde planlanan çocuk oyun alanları tek tip düşünülmüş, değişik yaş grupları için oyun alanları oluşturulmamıştır. Bu da çocukların oyun sırasında problem yaşamalarına neden olmaktadır.

Kentteki çocuk oyun alanlarında, çocukların hareket ve yaratıcılığını geliştirecek tepe, çukur, set ve teraslar gibi mekanlar oluşturulmamıştır. Bitkisel peyzaj planlama çalışmalarında da eksiklikler vardır. Bu nedenle yeşil dokudan yoksun, sert zeminler karşımıza çıkmaktadır.

4.2.1.1.6 Yollar

Kentlerde mahalle, semt, site ve yapıların birbirleri ile olan ilişkilerini kent içi yollar sağlamaktadır. Yollar, refüj yeşillikleri ve kaldırım ağaçları ile yeşil alanları birleştirerek kent estetiğine katkıda bulunurlar.

Kuruluşundan beri Hippodamus Modeli diye tanımlanan ızgara stilli kent düzeni ile Antakya, Helenistik çağ kentlerinin tipik bir örneği olmuştur. Ancak Antakya’da topoğrafik yapının uygun olmaması, bu modelin kuzey-güney doğrultulu olmasını değil, kuzey-doğu doğrultulu olmasına neden olmuştur.

Kentin en uzun ve geniş caddesi Atatürk Caddesi’dir. İki taraflı yerleşim ve ticaret merkezlerinin fazla sayıda bulunması, yoğun yaya ve araç trafiği ile Atatürk Caddesi yetersiz kalmaktadır.

4.2.1.1.7 Spor ve Oyun Alanları

Antakya kentinde, Kanallı Mahallesinde 4,95 ha. genişliğinde Antakya Stadyum ve Spor Kompleksi, Armutlu Mahallesinde 20 ha. genişliğinde Kapalı Spor Salon Kompleksi ve ayrıca 7 adet futbol sahası, 1 adet tenis kortu, 3 adet basketbol sahası bulunmaktadır. Bütün spor kompleksleri toplam 26,35 ha. alanı kaplamaktadır. Bu toplam kent nüfusu ile oranlandığında kişi başına 1,95 m² spor alanı düşmektedir.

DOG (Alman Olimpiyat Komitesi), şehir imar planlarında 4 m²/kişi olarak spor yüzeyi önermektedir. Bu değerle karşılaştırıldığında Antakya kenti spor alanları yetersiz kalmaktadır.

4.2.1.1.8 Dini Yapı Çevreleri

Tarih boyunca pek çok dine ve kültüre ev sahipliği yapmış olan Antakya kenti içinde 58 cami ve 3 kilisenin tüm arsa, yapı ile bahçe alanı 61.290 m²’lik alanı kaplamaktadır. Bu alanın 31.385 m²’si yapı alanı, 29.905 m²’si ise bahçe alanıdır.

Cami bahçelerinin estetik ve rekreasyonel amaçlara hizmet eden yeşil alan olması gerekirken, yapılan incelemeler sonucu kentteki cami bahçelerinin yeşil dokusunun yok denecek kadar az olduğu anlaşılmıştır.

Dünyanın ilk mağara kilisesi olan St. Pierre Kilisesinde, Turizm Bakanlığı tarafından restorasyon çalışması yapılmıştır. Ancak bu çalışmayla kilisenin orijinal yapısına uygun olmayan tasarımı, kent halkı ve turistler tarafından beğenilmemektedir.

4.2.1.1.9 Mezarlıklar

Gelişmiş ülkelerde mezarlıklar, kent yeşil dokusuna ek olarak planlanmakta ve bu alanlar kent halkının günlük yaşam faaliyetlerini gerçekleştirdiği yaşayan yeşil dokular olarak kullanılmaktadır.

Antakya kentinde diğer kentlerde olduğu gibi özellikle dini bayramlarda geniş halk kitlelerince ziyaret edilen mezarlıklar bulunmaktadır. Toplam 24,72 ha. yayılan kent mezarlık alanları artık ihtiyacı karşılayamamaktadır.

4.2.1.1.10 Diğer Açık ve Yeşil Alanlar

Antakya kenti içerisinde bulunan diğer açık ve yeşil alanlar hastane bahçeleri, devlet veya özel kurumlar ile askeriyeyle ait açık ve yeşil alanlardır. Bu mekanların toplam alanı 10,82 ha.'dır.

4.2.2 Araştırma Alanına İlişkin Uygun Tasarım Kriterlerinin Belirlenmesi

Araştırma Alanına ilişkin kriterlerin belirlenmesinde, Antakya ilinde yaşayan halka, rekreasyonel arz ve taleplerini belirleyici anket çalışması yapılmıştır. Bu çalışma ile halkın açık ve yeşil alan kullanım eğilimleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu belirlenen kullanımlar, peyzaj tasarım ilkeleri ve Antakya kentinin tarihi-mimari dokusu sentezlenerek bir tasarım modeli oluşturulmuştur.

4.2.2.1 Antakya Kenti Örneğinde Tarihi ve Mimari Dokuya Uygun Kentsel Peyzaj Tasarımı Geliştirilmesine yönelik kent halkının talep ve eğilimlerinin belirlenmesi

Antakya kent halkının rekreasyonel talep ve eğilimlerinin belirlenmesi amacıyla kentin değişik sosyal yapısını temsil eden kişileri arasından seçilmiş 100 kişi ile bir anket çalışması yapılmıştır. 100 kişiye yapılan anket çalışması sonucunda elde edilen veriler, bu projenin kullanımlarının belirlenmesinde altlık olarak kullanılmıştır. Yapılan

anket çalışması ve anket çalışmasının sonuçları aşağıdaki çizelgedeki gibidir (Çizelge 4.4).

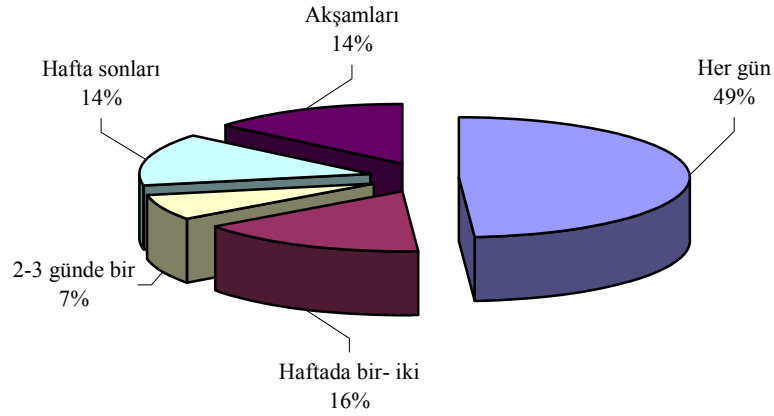
Çizelge 4.4. Antakya kent halkının rekreasyonel talep ve eğimlerinin belirlenmesine yönelik anket formu

1) YAŞ GRUPLARI				
a) 18 altı	b) 18-20	c) 20-30	d) 30-40	e) 40 ve üstü
2) CİNSİYET DURUMU				
a) bay	b) bayan			
3) MEDENİ HALİNİZ				
a) bekar	b) evli	c) dul		
4) ÖĞRENİM DURUMUNUZ				
a) eğitim yok	b) ilkokul	c) ortaokul	d) lise	e) üniversite
5) İKAMET DURUMUNUZ				
a) kira	b) mülk	c) lojman	d) diğer.....	
6) ÇALIŞMA DURUMUNUZ				
a) çalışıyorum	b) çalışmıyorum			
7) ARAÇ SAHİBİ MİSİNİZ?				
a) evet	b) hayır			
8) HANGİ SIKLIKTA SERBEST ZAMANLARINIZ VAR?				
a) her gün	b) haftada bir- iki	c) 2-3 günde bir	d) hafta sonları	e) akşamları
9) REKREASYONEL AKTİVİTELERE NE KADAR SIKLIKTA GİDERSİNİZ?				
a) her gün	b) haftada bir- iki	c) 2-3 günde bir	d) hafta sonları	e) akşamları
10) REKREASYONEL AKTİVİTELERE NASIL GİDERSİNİZ?				
a) toplu taşıma	b) özel oto	c) yaya		
11) REKREASYONEL AKTİVİTELERE ULAŞIM SÜRENİZ?				
a) yarım saatten az	b) 30 dak.-1 saat	c) 1-1,5 saat	d) 1,5 saatten fazla	
12) REKREASYONEL ALANLARA EN ÇOK NEDEN GİDERSİNİZ?				
a) bedensel dinlenme	b) zihinsel dinlenme			
13) REKREASYONEL ALANLARA KAÇ KİŞİ GİDERSİNİZ?				
a) tek başıma	b) 2-3 kişi	c) kalabalık		
14) GİTTİĞİNİZ GRUP ARKADAŞLARINIZ NERDEN KATILIRLAR?				
a) aileyle	b) iş arkadaşlarıyla	c) mahalleden	d) bireysel	e) okuldan
15) MEVCUT REKREASYONEL ALANLARI HANGİ KONULARDA YETERLİ BULUYORSUNUZ?				
a) miktarda yeterlilik	b) ekonomik	c) estetik	d) temizlik-bakım	
16) MEVCUT REKREASYONEL ALANLARI HANGİ KONULARDA YETERSİZ BULUYORSUNUZ?				
a) miktarda yeterlilik	b) ekonomik	c) estetik	d) temizlik-bakım	
17) EN FAZLA KATILIM GÖSTERDİĞİNİZ REKREASYONEL FAALİYETLER HANGİLERİ?				
a) sinema	b) tiyatro	c) konser	d) konferans	e) sergi
f) kütüphane	g) sportif faaliyetler	h) kafe	ı) disko	j) piknik
k) açık havada dolaşma	l) park	m) tarihi gezinti	n) balık tutma	o) diğer
18) SİZCE ANTAKYA'DAKİ REKREASYONEL ALANLAR YETERLİ Mİ?				
a) yeterli	b) yetersiz			

19) REKREASYONEL ALAN İÇERSİNDE HER YERE ARAÇLA GİRİŞ OLMALI MI?				
a) olmalı	b) olmamalı	c) fark etmez		
20) ANTAKYA'DAKİ YEŞİL ALAN KULLANIMLARI YETERLİ Mİ?				
a) yeterli	b) yetersiz			
21) ANTAKYA'DA YENİ BİR REKREASYON ALANI YAPILIRSA EN ÇOK HANGİ TÜR KULANIM İSTERSİNİZ?				
a) yeşil alan	b) sportif alanlar	c) kültür binaları	d) su grupları	e) çocuk oyun alanı
f)koşu ve yürüyüş yolları	g) piknik	h) açık hava tiyatrosu	i) kültür merkezi	j)hayvanat bahçesi
k)alış-veriş merkezi	l) eğlence merkezi	m) diğer.....		
22) ANTAKYA'DA BİR REKREASYONEL ALANDA HANGİ ALTERNATİF KULLANIMLAR BULUNSUN İSTERSİNİZ?				
a) balık tutma alanı	b) botanik bahçesi	c) kuş gözlem kuleleri	d) hiçbiri	
23) ANTAKYA' NIN EN BEĞENDİĞİNİZ TARİHİ MEKANI?				
a)Saint Pierre Klisesi	b) tarihi Antakya evleri	c) Titus Tünelleri	d) mozaik müzesi	
24) DIŞARDA EN ÇOK NE TÜR YEMEKLER YERSİNİZ?				
a)ev yemekleri	b) fast food	c) kebab	d) döner	e)dişarda yemem
25) REKREASYONEL ALANLARA GİRİŞLERİN ÜCRETLİ OLMASI SİZİ CAYDIRIR MI?				
a) evet	b) hayır			
26) REKREASYONEL ALANDA HANGİ TÜR SPOR TİF FAALİYETLER BULUNSUN İSTERSİNİZ?				
a) futbol	b) basketbol	c) voleybol	d) tenis	e) yüzme
g) golf	h) hentbol			

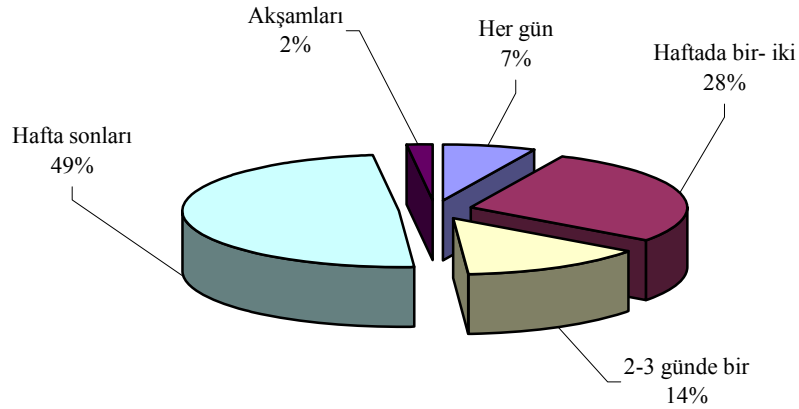
Anket Sonuçları:

- Yaş grupları, % 60'ı 20-30 kişi, % 27'i 30-40 kişi, % 12'si 40 ve üstü, %1'i 18 ve 18-20 yaş gruplarından oluşmaktadır.
- Cinsiyet durumu, % 64 bay ve % 36 bayandır.
- Medeni hali, % 84'ü bekar, % 16'sı evlidir.
- Öğrenim durumu, % 71'i üniversite, % 21'i lise, % 7'si ortaokul, % 1'i de ilkokuldur.
- İkamet durumu, % 49 kira, % 42 mülk, % 2 lojman ve % 7'si diğer ikamet durumudur.
- Çalışma durumu, % 62 çalışmıyor, % 38'i çalışmaktadır.
- Araç sahibi durumu, % 79'u araç sahibi değil, % 21'i araç sahibidir.
- Serbest zaman sıklıkları, % 49'u her gün, % 16'sı haftada 1-2 kez, % 14'ü hafta sonları, % 14'ü akşamları ve % 7'si de 2-3 günde bir şeklindedir.

Şekil 4.8. Yerel halkın serbest zaman sıklık grafiği

- Rekreatif aktivitelere katılım sıklığı, % 49'u hafta sonları, % 28'i haftada 1-2 kez, % 14'ü 2-3 günde bir, % 7' si her gün ve % 2'si akşamları şeklindedir.

Şekil 4.9. Yerel halkın rekreatif faaliyetlere katılım sıklığı grafiği

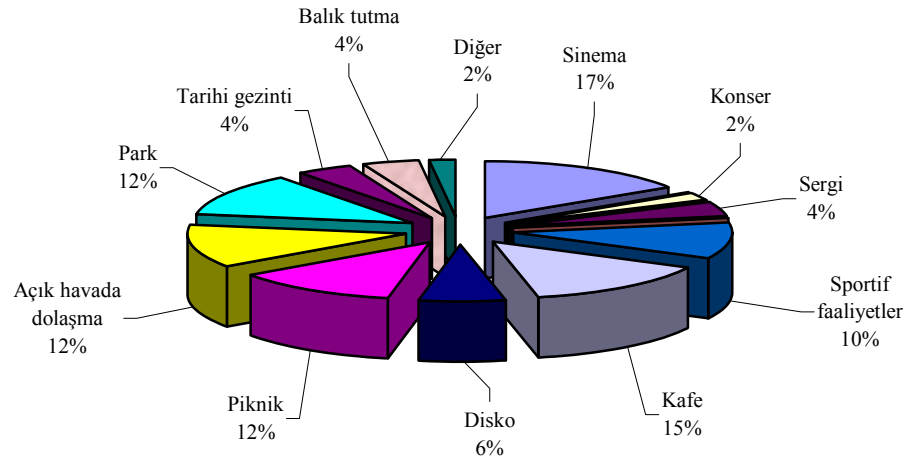
- Rekreatif aktivitelere, % 44'ü yaya, % 35'i toplu taşıma araçlarıyla, % 21'i özel oto ile gitmektedir.
- Rekreatif aktivitelere ulaşım süresi, % 49'u yarım saatten az, % 42'si 30 dak.-1 saat arası, % 7'si 1- 1.5 saatte, % 2'si 1.5 saatten fazla sürmektedir.
- Rekreatif alanlara, % 92'si zihinsel dinlenme, % 8'i bedensel dinlenme amaçlı gitmektedir.
- Rekreatif alanlara, % 64' ü 2-3 kişilik gruplarla, % 32'si kalabalık ve % 4'ü tek başına gitmektedir.

- Gidilen grup arkadaşlarının %35'i aileden, % 30'u bireysel, % 28'i okuldan, % 7'si mahalle arkadaşlarıdır.

- Mevcut rekreasyonel alanları, % 38'i ekonomik, % 38'i estetik, % 14'ü temizlik-bakım, % 10'u miktarda yeterli bulmaktadır.

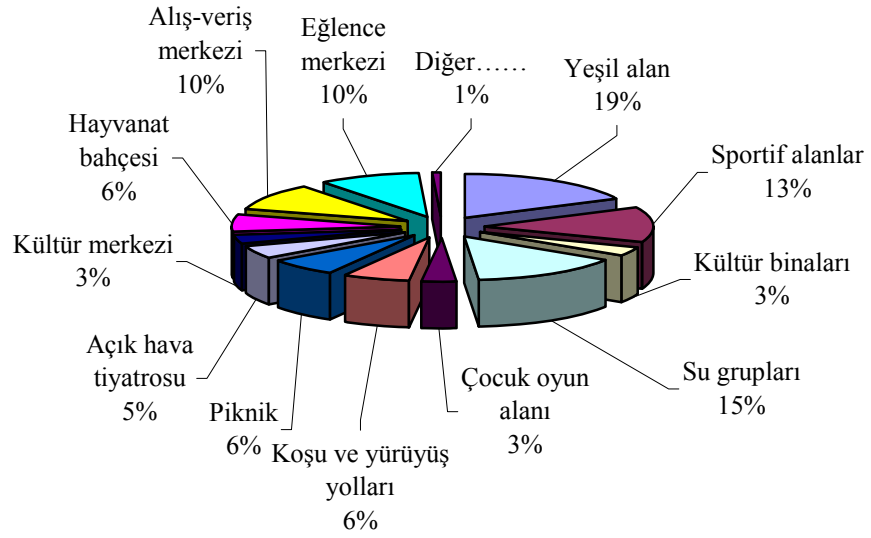
- Mevcut rekreasyonel alanları, % 44'ü temizlik-bakım % 21'i ekonomik, % 21'i estetik, % 14'u miktarda yeterli bulmamaktadır.

- En fazla katılım gösterilen rekreasyonel faaliyet bakımından, % 54'ü sinema, % 49'u kafe, % 42'si piknik, % 42'si açık havada dolaşma, % 42'si park, % 35'i sportif aktiviteler, % 21'i disko, % 14'ü tarihi gezinti, % 14'ü balık tutma, % 8'i konser ve % 7'si diğer olarak değerlendirmektedir.

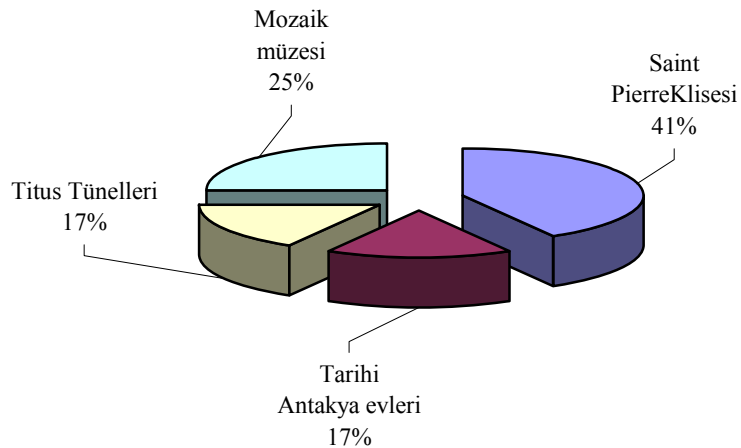
Şekil 4.10. Yerel halkın rekreasyonel faaliyet kullanım grafiği

- Antakya'daki rekreasyonel alanları % 98'i yetersiz, % 2'si yeterli bulmaktadır.
- Rekreasyonel alan içerisine her yere araç ile giriş olmalı diyen % 42, olmamalı diyen % 35 ve fark etmez diyen % 23'dür.
- Antakya'daki yeşil alanları % 98'i yeterli, % 2'si yetersiz bulmaktadır.
- Antakya'da yeni bir rekreasyonel alan yapılırsa, % 77'si yeşil alan, % 63'ü su grupları, % 56'sı sportif alanlar, % 42'si alış-veriş merkezi, % 42'si eğlence merkezi, % 28'i hayvanat bahçesi, % 28'i koşu ve yürüyüş yolları, % 28'i piknik, % 21'i açık hava tiyatrosu, % 14'ü çocuk oyun alanları, % 14'ü kültür binaları, % 14'ü kültür merkezi ve % 4 ' diğer kullanımlar talep etmektedir.

Şekil 4.11. Yerel halkın rekreasyonel alan kullanım talep grafiği

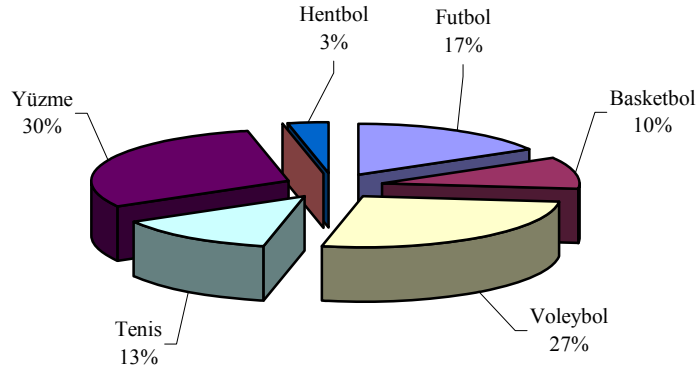
- Antakya'da bir rekreasyonel alanda, % 56'sı botanik bahçesi, % 35'i balık tutma alanı, % 14'ü kuş gözlem kuleleri gibi alternatif kullanımlarını istemekte, % 21'i hiçbirini istememektedir.
- Antakya'da en beğenilen tarihi mekan olarak, % 35'i St. Pierre Kilisesini, % 21'i Mozaik Müzesini, % 14'ü Titus Tünellerini ve % 14'ü tarihi Antakya evlerini seçmektedir.

Şekil 4.12. Yerel halkın tercih ettiği tarihi mekanlar grafiği

- Dışarıda en çok tüketilen yemekler olarak, % 42'si döner, % 35'i kebab, % 35'i fast food tercih etmektedir.

- Rekreatyonel alanlara girişin ücretli olması % 78'ini caydırmamakta, % 22'sini caydırmaktadır.
- Rekreatyonel alanda sportif faaliyet olarak, % 63'ü yüzme, % 56'sı voleybol, % 35'i futbol, % 28'i tenis, % 21'i basketbol, % 7'si hentbol tercih etmektedir.

Şekil 4.13. Yerel halkın sportif faaliyet tercih grafiği

Bu anket çalışması sonucuna göre, Antakya halkı rekreatyonel alanları ve yeşil alanları yetersiz bulmaktadır, ve yeni bir projede daha farklı kullanımlar talep etmektedirler.

Yapılan anket çalışması sonuçlarına göre dikkat edilecek hususlar;

- Halkın çoğunun rekreatyonel bir alana daha çok zihinsel dinlenme için gittiğinden halkın zihinsel dinlenmesini sağlayacak fonksiyonlar kullanılmasına dikkat edilmelidir.
- Halkın çoğu, rekreatyonel bir alana yaya olarak gittiğinden, yerleşim yerine yakın bir alan seçildiğinde, halkın bu alana kolay ve rahat ulaşım yolları sağlanmalıdır.
- Antakya'daki mevcut rekreatyonel alanları temizlik-bakım konusunda yetersiz bulan halk için, yeni bir rekreatyonel alanda temizlik- bakım konusu üzerinde durulmalıdır.
- Rekreatyonel bir alanda, halkın en çok kullandığı kullanımlar, kafe, piknik, açık havada dolaşma, park ve sportif faaliyetlerdir. Bunlar göz önüne alınması gelen öncelikli kullanımlardır.

- Antakya kenti yeşil alanları yetersiz bulan halk için, yeni bir planlamada, yeşil alan kullanılması yoğun olarak kullanılmalıdır.
- Farklı bir kullanım olarak, halk en çok botanik bahçesi kullanımını talep etmektedir.
- Antakya'nın tarihi ve kültürel geçmişine bakış açısı olarak, halk, San Pierre Kilisesini diğerlerine göre daha fazla önemsemektedir.
- Kullanımda tesis edilecek bir yemek fonksiyonunda, halkın dışarıda yemeyi en çok tercih ettiği gıda ürünler kullanılmalıdır.
- Alana girişin ücretli olması halkın alan kullanımını caydırmadığı görüldüğünden, bazı kullanımlara ücret uygulanabilirliği gözlenmiştir.
- Halkın en fazla kullandığı sportif faaliyetler arasında, yüzme başta olmak üzere, voleybol, futbol ve tenistir.

Bu veriler göz önüne alınarak kullanım kriterleri belirlenmiş ve Antakya kentinin kültürel, tarihi yapısına ve halkın kullanım taleplerine göre yeni bir tasarım modeli oluşturulmuştur.

4.3 Antakya Kentine Uygun Tasarım Kriterlerinin Uygulanması

Antakya kentine uygun bir kent parkı tasarımı geliştirilmesinde araştırma kapsamında değerlendirmeye alınan doğal ve kültürel faktörler ile anket çalışması sonucu belirlenen halkın rekreasyonel talep ve eğilim verileri taban olarak kullanılmıştır. Bu verilerin değerlendirilmesi sonucu planlamada kullanılması düşünülen alan kullanımları aşağıdaki şekildedir:

- Giriş
- Güvenlik
- Otopark
- Oturma grupları
- Pergole
- Bank
- Çocuk oyun alanları
- Restoran

- Aqua park
- Piknik alanı
- Seyir terasları
- Su grupları
- Ss havuzu
- Dere kenarı
- Spor kompleksi
- Tema bahçeleri

Araştırma alanı, planlama çalışmaları öncesi son hali görüntüleri aşağıdaki gibidir (şekil 4.14., şekil 4.15., şekil 4.16., şekil 4.17.).

şekil 4.14. Alana Antakya Devlet Hastanesi yönünden giriş (Orijinal, 2007)

Şekil 4.15. Alandan genel bir görünüş (Orijinal, 2007)

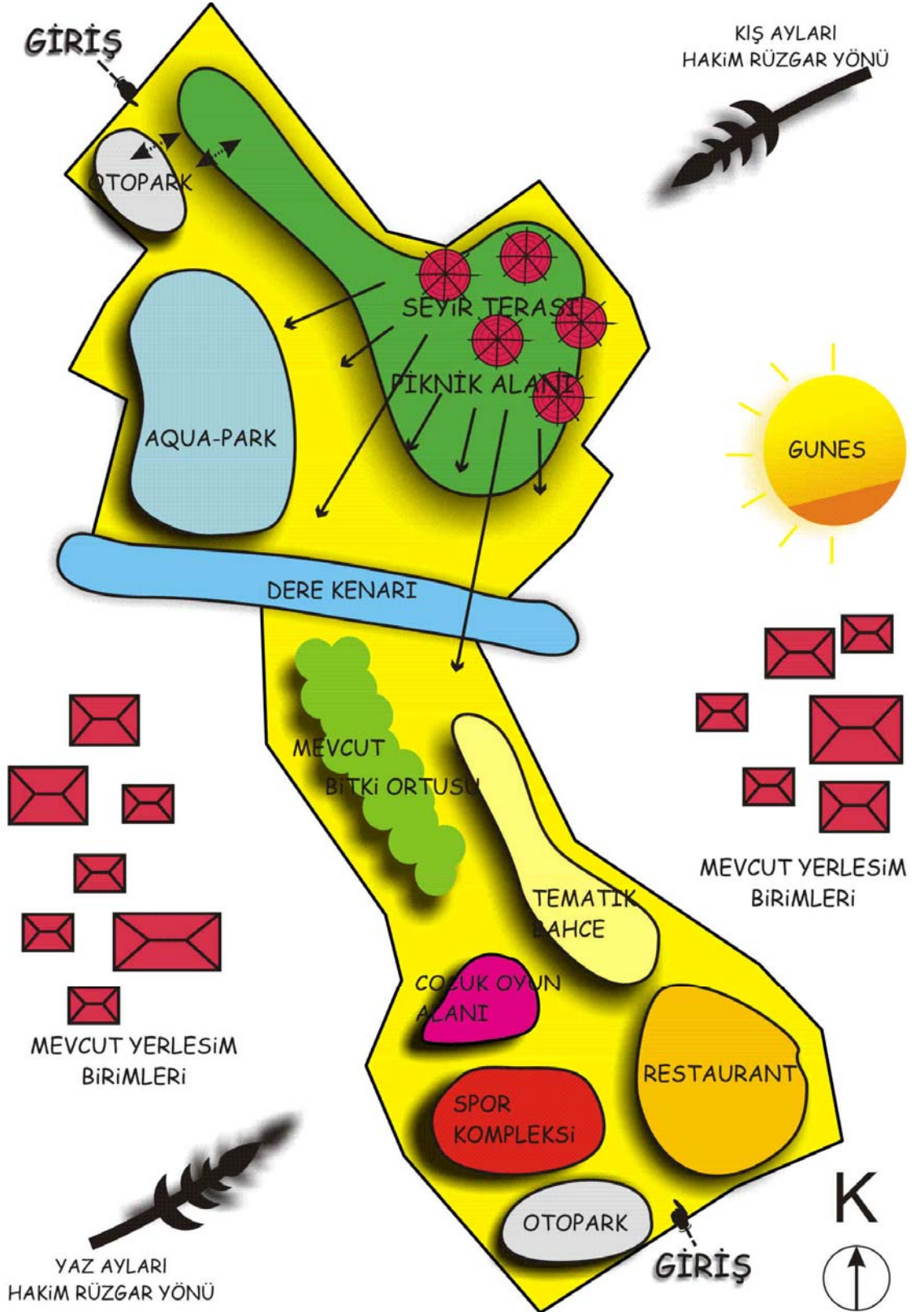
Şekil 4.16. Alandan genel bir görünüş (Orijinal, 2007)

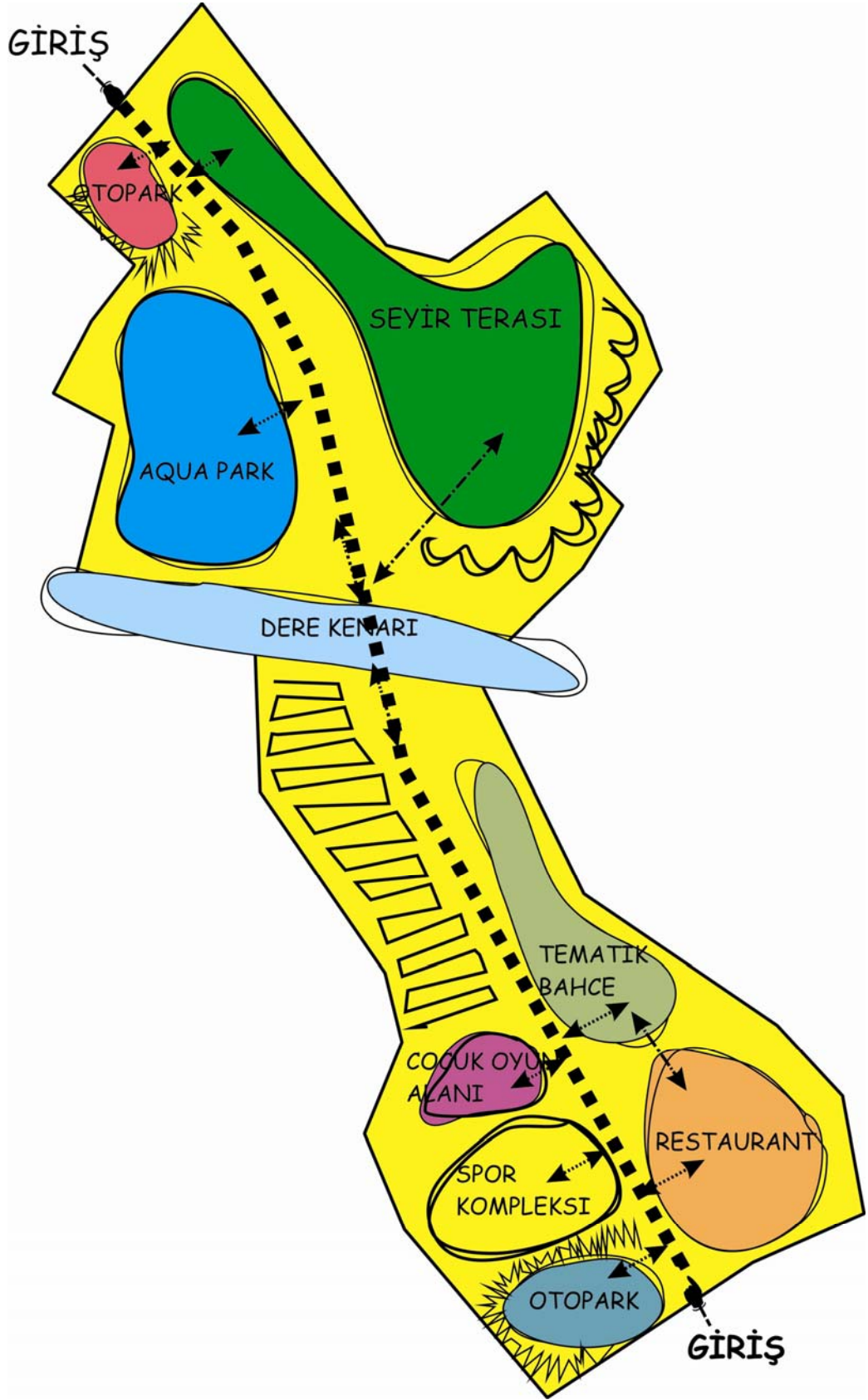
Şekil 4.17. Altınçay Deresi'nden bir görünüş.(Orijinal,2007)

Çalışma alanına uygun tasarım kriterleri, peyzaj tasarım teknikleri ile birlikte uygulanmıştır. Peyzaj tasarım tekniklerinden ilki görsel analiz diyagramı ve proje akış şemasıdır. Amaç, proje aşamasına geçmeden önce, alan kullanımlarını ve alan sirkülasyonunu belirlemektir.

Görsel analiz diyagramında, alan etrafındaki yerleşim alanları, hakim rüzgar yönleri, güneşlenme yönü, alandaki mevcut bitki örtüsü durumu ve görsel açıdan önemli alanlar verilmiştir. Şekil 4.18'de alanın mevcut durumunu belirten görsel analiz diyagramı ve Şekil 4.19'de peyzaj projesi öncesinde hazırlanmış akış diyagramı verilmiştir.

Şekil 4.18. Görsel analiz diyagramı

Şekil 4.19 Akış diyagramı

Şekil 4.20’de Antakya kenti için halkın rekreasyonel talep ve eğilimlerine uygun bir tasarım örneği ve Şekil 4.21’de Bitkilendirme Projesi verilmiştir.

Antakya kenti için hazırlanan kentsel peyzaj tasarım örneğindeki kullanımlar, envanter çalışmalarının sonuçlarıyla, ihtiyaç ve eğilim unsurları göz önüne alınarak hazırlanmıştır.

Antakya kenti, kentsel peyzaj planlama örneğindeki 9 adet ana kullanım ve gereksinimleri aşağıdaki şekilde gibidir.

1) Otopark: Antakya kent merkezi otopark kullanımları ihtiyacı karşılayamamaktadır. Bu nedenle yapılacak bir kentsel peyzaj tasarım projesi, Antakya yerel halkının nüfus ve alan kullanım kapasitesi göz önüne alınarak hesaplanmalıdır. 50 dekarlık kentsel peyzaj tasarımında kullanılacak otopark potansiyeli, bütün kullanımlar hesaplandığında 66 araçlık otopark tasarlanmıştır (Şekil 4.22, 4.23, 4.24).

2) Oturma grupları: Antakya kenti açık ve yeşil alanlarının eksikliği ve mevcut yeşil alanlar içerisinde oturma elemanlarının da yetersizliği göz önüne alınarak, çalışma alanında oturma grupları yoğun olarak kullanılmıştır.

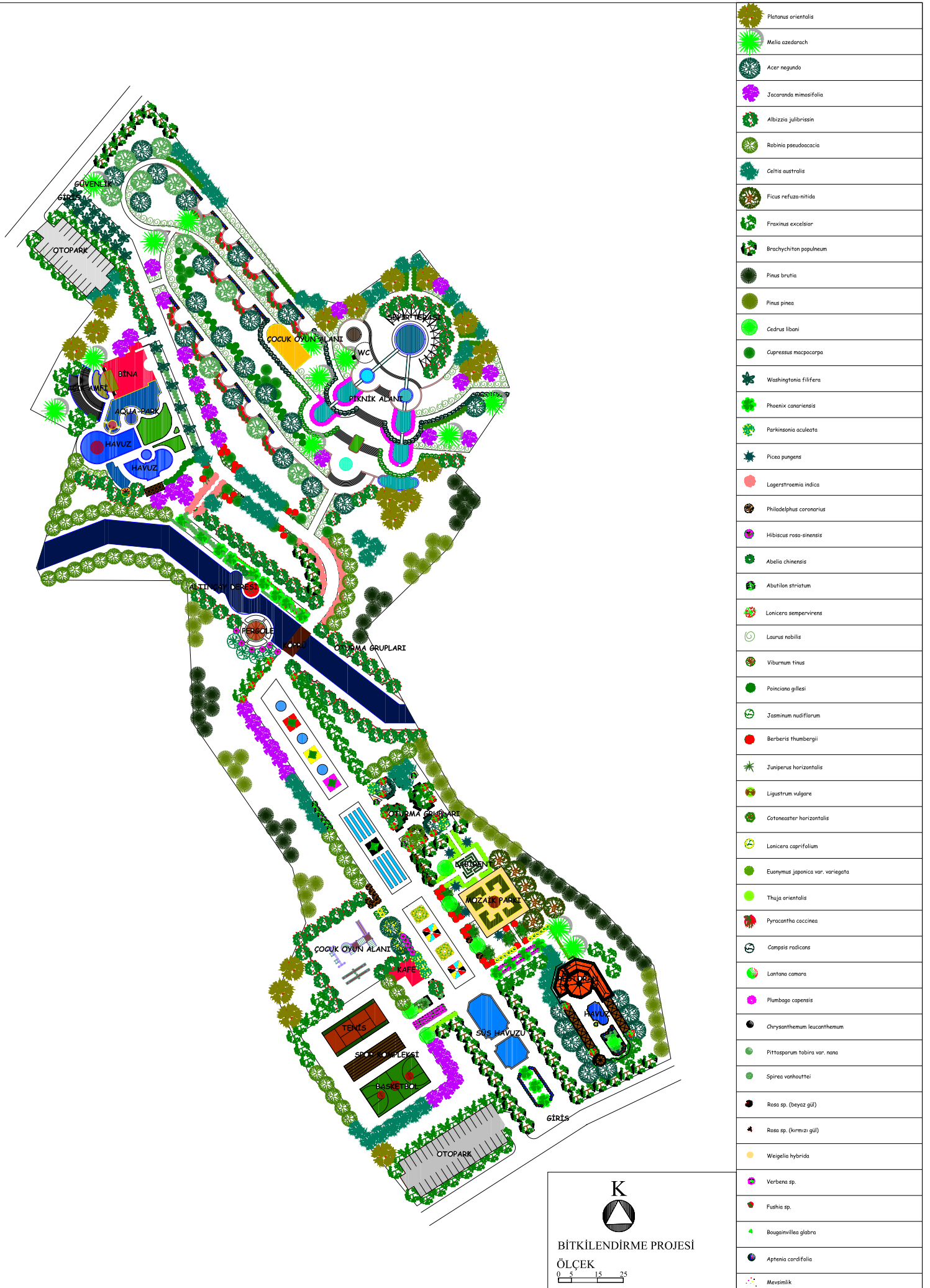
3) Çocuk oyun alanı: Çiçinoğlu 2000’e göre, Antakya kent içi ve çevresi mevcut çocuk oyun alanları ihtiyacı karşılayamamaktadır. Bu nedenle yapılan tasarım örneğinde, çocukların yaş grupları göz önüne alınarak tasarlanmış biri piknik alanı içerisinde, diğeri spor kompleksi yanında olmak üzere toplam 850 m² çocuk oyun alanı planlanmıştır. Bu da tüm alanın yaklaşık % 2’sine karşılık gelmektedir (Şekil 4.25).

4) Spor kompleksi: Antakya kentindeki mevcut spor alanları, talebi karşılayabilecek düzeyde değildir. Bu çalışma kapsamında Antakya kenti halkının talebini karşılamak amacıyla park alanı içerisinde spor alanı tasarımına da yer verilmiştir. Tasarım çalışmalarında Antakya yerel halkının tercihleri doğrultusunda basketbol ve tenis alanlarına yer verilmiştir (Şekil 4.26, 4.27).

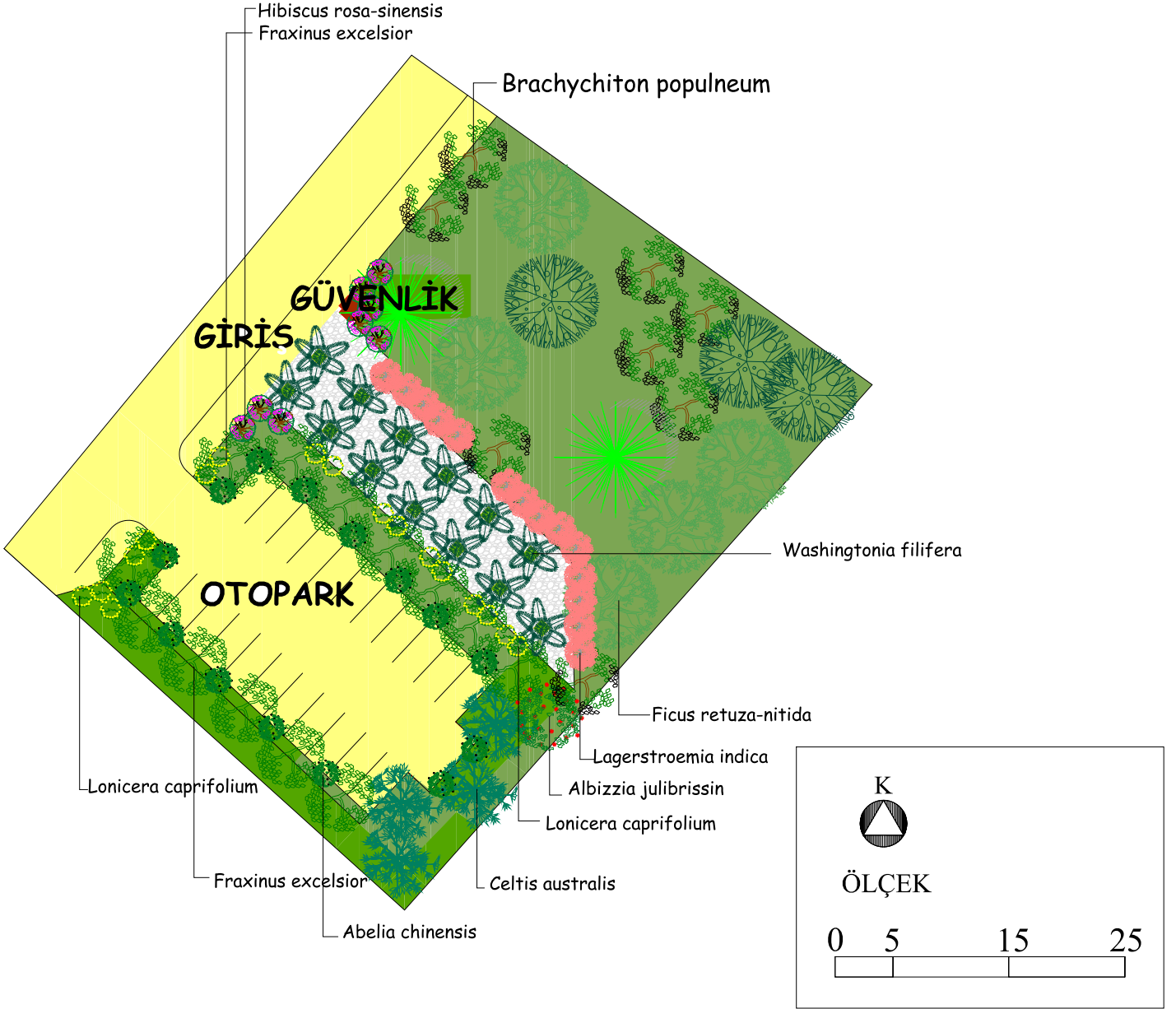
5) Aqua-park: Antakya kent merkezi, Akdeniz iklim kuşağında olduğundan, özellikle yaz aylarında yüksek sıcaklık değerlerine ulaşmaktadır. Antakya kent merkezi sahil rekreasyonuna uzak olduğundan, yapılacak bir rekreasyonel tasarımda, su kullanımları ve havuzlara yer verilmelidir. Bu nedenle tasarım örneğinde 2.000 m² Aqua-park kullanımına yer verilmiştir (Şekil 4.28,4.29).

Şekil 4.20. Antakya kenti için halkın rekreasyonel talep ve eğilimlerine uygun bir tasarım örneği

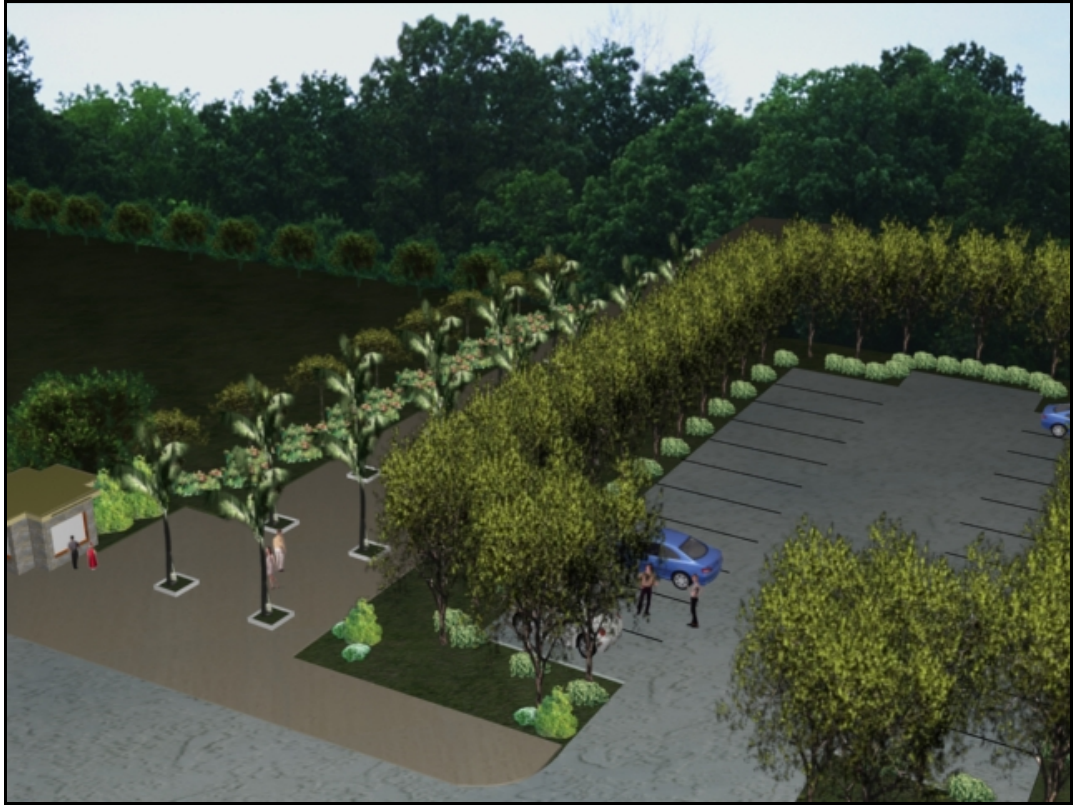
Şekil 4.21. Antakya kenti için halkın rekreasyonel talep ve eğilimlerine uygun bir tasarım örneği bitkilendirme projesi

Şekil 4.22. Giriş ve Otopark tasarımı ve bitkilendirme projesi

Şekil 4.23 Giriş ve Otopark üç boyutlu görünüm

Şekil 4.24 Giriş ve Otopark üç boyutlu görünüm

Şekil 4.25. Çocuk Oyun Alanı ve Spor Kompleksi tasarımı ve bitkilendirme projesi

Şekil 4.26 Spor Kompleksi üç boyutlu görünüm

Şekil 4.27. Aqua Park üç boyutlu görünüm

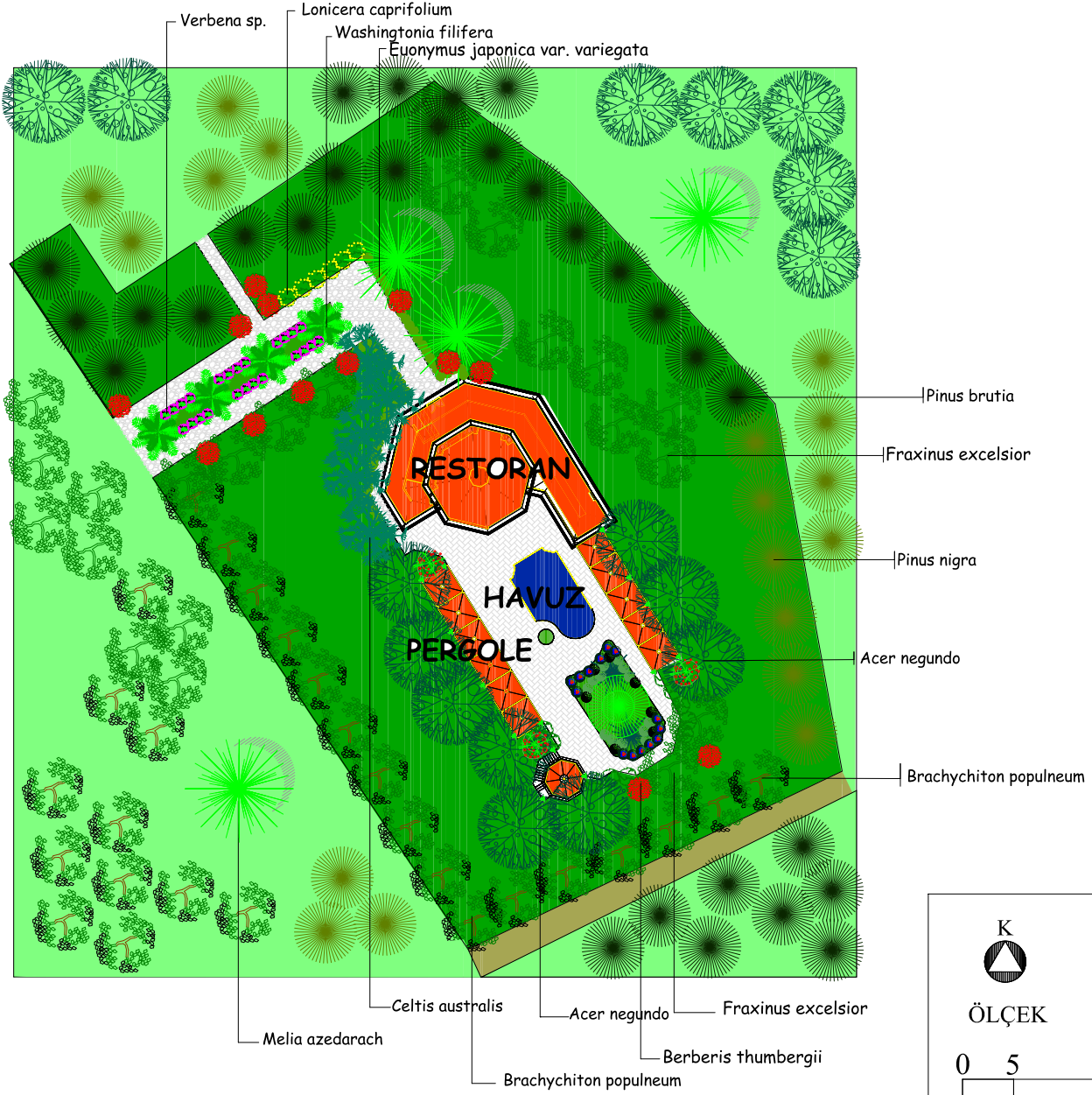
Şekil 4.28. Aqua Park tasarım ve bitkilendirme projesi

6) Restoran: Antakya kent parkları içerisinde kullanıcıların oturup yemek yiyebilecekleri mekanlar maalesef bulunmamaktadır. Bu ihtiyacı karşılamak için çalışma alanı içerisinde, halkın ihtiyacını karşılayacak şekilde 800 m²'lik mevsimsel kullanımlara uygun kapalı ve açık teras ve süs havuzu içeren bir restoran tasarlanmıştır (Şekil 4.29).

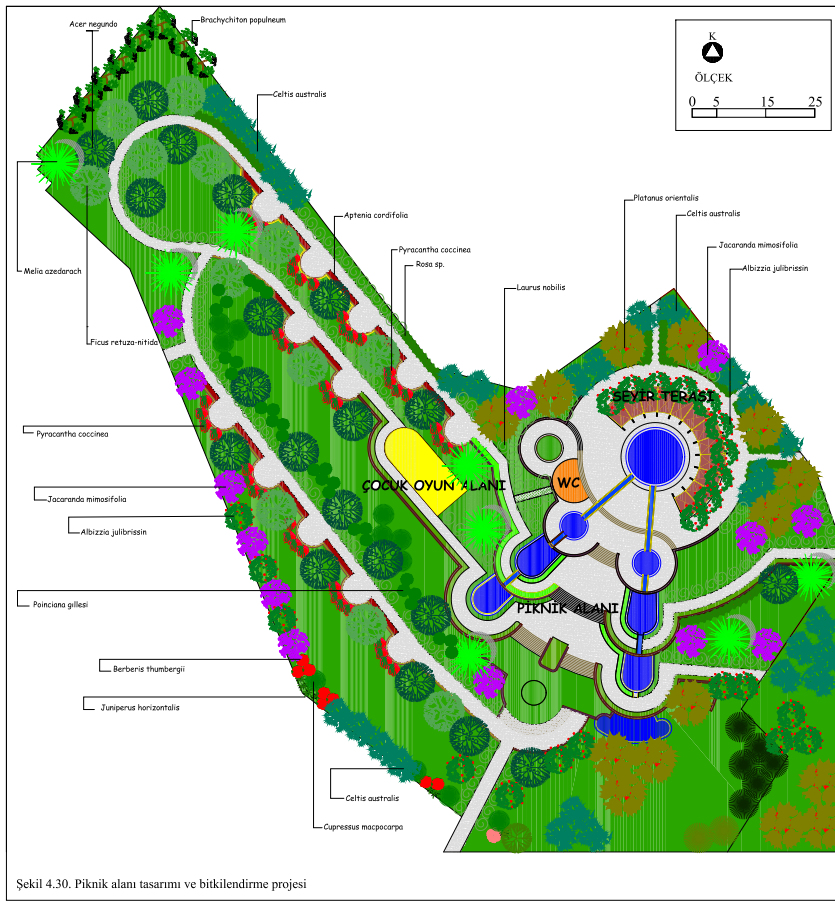
7) Piknik alanı-seyir terası: Çalışma alanının en yüksek ve arazinin topografik açıdan en uygun yerine 9.000 m²'lik piknik alanı ve seyir terası tasarlanmıştır. Piknik alanının tasarlandığı arazinin eğimli olması nedeniyle teraslar şeklinde bir tasarım uygun görülmüş ve piknik için tasarlanmış her birim birbirinden ayrı düşünülmüştür (Şekil 4.30, 4.31, 4.32).

8) Su grupları: Çalışma alanı içerisinde geçen Altınçay deresi kenarı yoğun olarak oturma grupları ile tasarlanmış ve alan içerisinde geçen derenin orta kısmına bir savak oluşturularak suyun şişirilmesi sağlanmıştır. Böylelikle çalışma alanının hem iklimik konfor düzeyinin yükseltilmesine katkı sağlanmış hem de kullanıcıların iklimsel koşullar nedeniyle suya olan özlemleri giderilmeye çalışılmıştır. Çalışma alanındaki sert zeminin yoğun kullanıldığı alanlar da su gösterisiyle canlandırılmıştır. Ayrıca piknik alanını daha cazip ve kullanım amacına uygun hale getirebilmek için alanın topografik durumundan yararlanılarak kaskatlı bir havuz sistemi geliştirilmiştir (Şekil 4.33, 4.34, 4.35).

9) Tema bahçesi: Antakya kenti tarihi ve kültürel bakımdan çok zengin bir potansiyele sahiptir. Bu nedenle, söz konusu kent tasarımında bu durum göz ardı edilmemesi gereken unsurlardandır. Bu durum göz önüne alınarak alanda bir tema bahçesi olarak mozaik parkı tasarlanmıştır (Şekil 4.36, 4.37, 4.38).

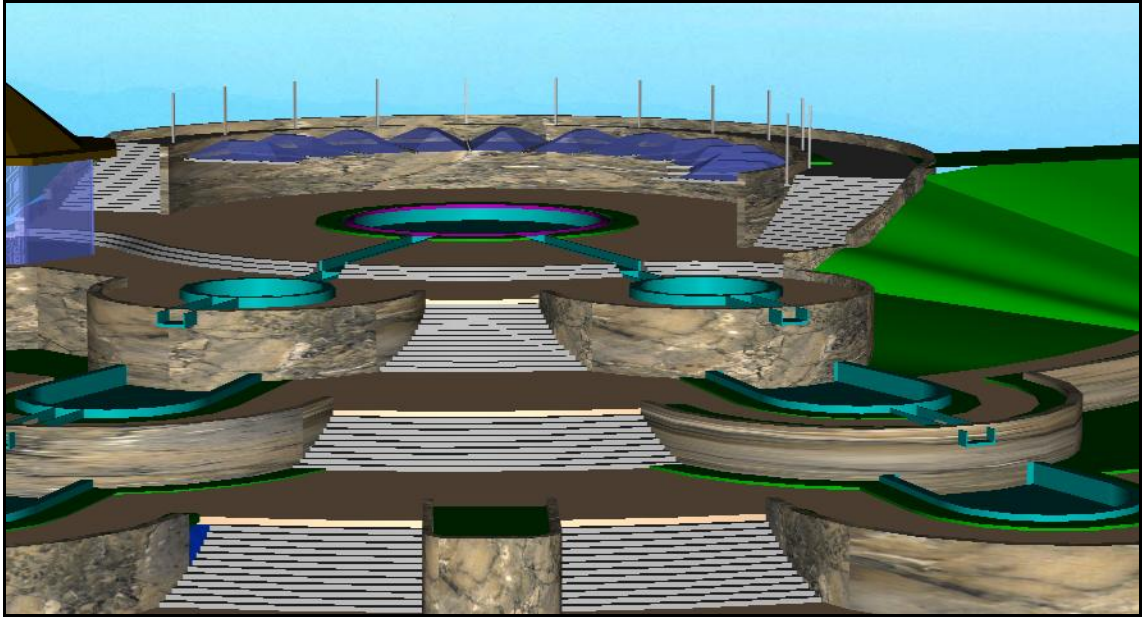
Şekil 4.29. Restoran tasarımı ve bitkilendirme projesi

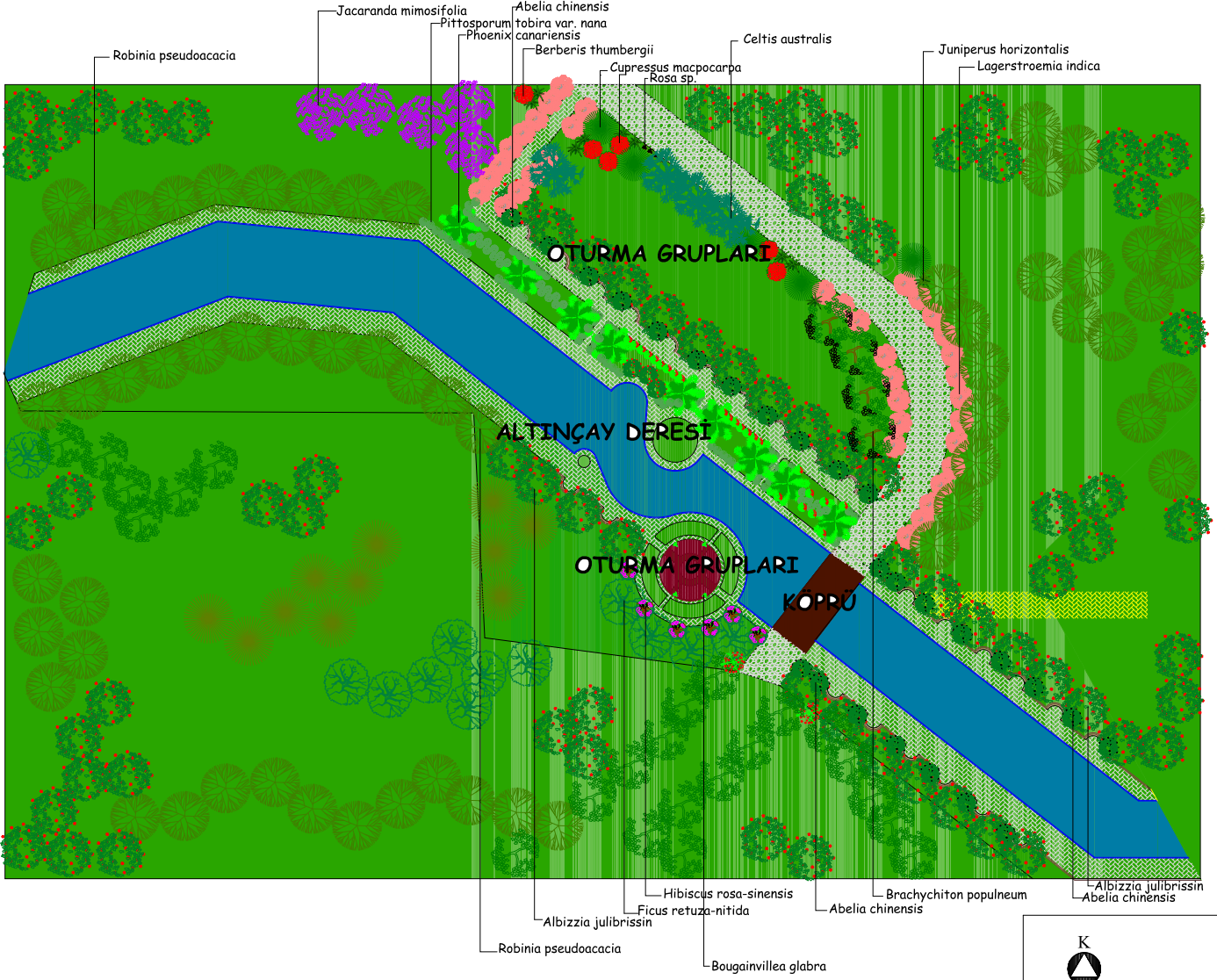
Şekil 4.30. Piknik alanı tasarımı ve bitkilendirme projesi

Şekil 4.31. Piknik alanı üç boyutlu görünüm

Şekil 4.32. Piknik alanı üç boyutlu görünüm

Şekil 4.33. Altınçay Deresi Çevresi Tasarımı ve Bitkilendirme Projesi

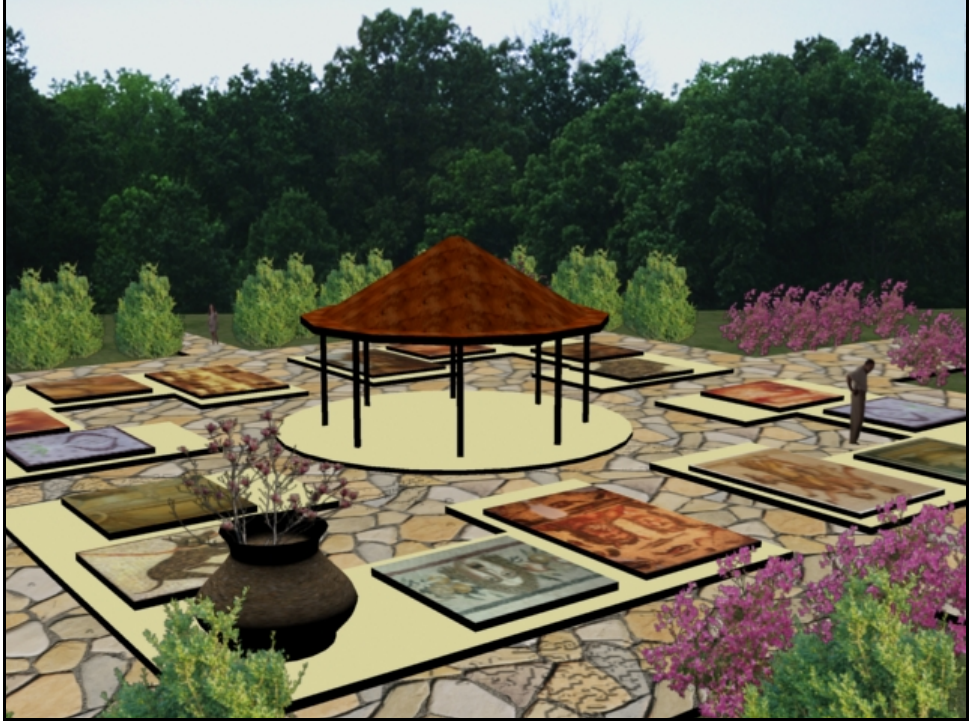

Şekil 4.34 Altınçay Deresi çevresi üç boyutlu görünüm

Şekil 4.35 Altınçay Deresi çevresi üç boyutlu görünüm

Şekil 4.37. Tema bahçesi üç boyutlu görünüm

Şekil 4.38. Tema bahçesi üç boyutlu görünüm

5 SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, doğal, kültürel ve tarihi zenginliklere sahip Antakya kentine uygun, kentsel rekreasyon alan planlama ve tasarım prensiplerine bağlı olarak kent içinde bir rekreasyon alanı oluşturmak için yapılmıştır.

Yapılan araştırma sonucunda Antakya kenti ve çevresinin üstün doğal ve kültürel zenginliğe sahip olmasına karşın, rekreasyonel açıdan yerel halkın talep ve eğilimlerini karşılayacak bir planlamanın daha önce yapılmadığı, ancak yerel halkın bu denli bir planlamayı talep ettiği gözlenmiştir.

Antakya kentinde yapılan araştırma ve gözlemlerde halkın rekreasyonel ihtiyaçlarını karşılayacak alt ve üst yapı elemanlarının yetersiz olduğu sonucuna varılmıştır. Alanda piknik alanı, çocuk oyun alanı en büyük sıkıntı çekilen rekreasyon üniteleridir. Yörede yapılan anketlerde eksikliği duyulan tesislerin piknik alanı, çocuk oyun alanı ve spor tesisleri olduğu ortaya çıkmıştır. Bu nedenle yapılacak çalışmalarda bu taleplere öncelik verilmelidir.

Antakya şehir merkezinde bulunan spor alanları, çocuk oyun alanları, piknik alanları, gezinti ve koşu yollarının yetersizliği ve bakımsızlığı bu alanlardan yararlanmayı güçleştirmektedir. Bunun yanı sıra, mevcut rekreasyonel alanlar taşıma kapasitesini aşmaktadır. Bu nedenle, öncelikle yeni bir rekreasyonel planlamasından önce, mevcut alanların bakım ve onarım işlemleriyle tekrar kullanım için en uygun hale getirilmeli ancak yerel halkın kullanım taleplerini karşılayamayacak seviyede olmasından dolayı yeni bir planlama gereksinimi üzerinde düşünülmelidir.

Öneri olarak verilen tasarım çalışmasında, halkın mevcut kullanım alanlarındaki eğilimleri ve yoğunlukları öncelikle baz alınmıştır. Bu çalışma kapsamında yapılan anketlerde belirtilen talepleri karşılamak için araştırma alanı optimum düzeyde kullanılmaya çalışılmıştır.

Bu bağlamda alanda 9 temel alan kullanım tipi düşünülmüş ve tasarıma yansıtılmıştır. Bu alan kullanımları ve büyüklüklerine karar verilirken çalışma alanının büyüklüğü ve ihtiyaçları göz önünde bulundurulmuştur.

Antakya'nın tarihi süreç içerisinde farklı uygarlıkların hakimiyeti altında kalmış olması, din ve kültür çeşitliliğinin artmasına sebep olmuştur. Bu durum bölge için farklı kültürlerin kültürel ve mimari zenginliği olarak yansımıştır. Yapılan çalışmada bu kültür

mirasları tasarıma yansıtılmış ve kente özgün bir tasarım geliştirilmiştir. Tema bahçeleri içerisinde yer verilen mozaikler buna örnektir.

Yöre ikliminin özellikle yaz aylarında aşırı sıcak olması nedeniyle tasarımda su yüzeylerine ve suya bağlı alan kullanımlarına fazlaca yer verilmiştir. Yapılan anket çalışmalarında kent halkının bu konudaki talepleri de su kullanımını desteklemektedir.

Antakya kentinde halkın rekreasyonel talepleri yoğun olmasına rağmen mevcut kent içi açık ve yeşil alanları son derece yetersizdir. Yerel yönetimin bu konu üzerinde yoğunlaşması ve talepleri karşılayabilmek için daha geniş açık alanlar planlaması gerekmektedir.

Tasarımda sert zeminler ve kaplamasında yöreye özgü taşlar kullanılmalıdır. Özellikle Belen taşı olarak bilinen doğal plak taşlar bu amaç için son derece uygun olacaktır. Ayrıca doğal görünümlü parke taşlarda park içerisinde değişik yerlerde kullanılabilir.

Su yüzeylerin iç kaplamasında mavi renkli cam mozaïği (BTB) düşünülmüştür. Bu malzemenin su ile dolu havuzlarda yosun oluşumunu en düşük düzeyde tutması havuzların iç kaplamasında avantaj oluşturacaktır.

Söz konusu tasarım dahilinde düşünülen 66 araçlık otopark aslında yetersizdir. Ancak alan büyüklüğü ile kıyaslandığında bu sayının üzerine çıkmak pek mümkün olmamaktadır. Bu nedenle yerel yönetimin kent parkı çevresinde uygun bir alanda otopark inşa etmesi gerekmektedir.

Söz konusu kent parkının daha uzun süreli ve fonksiyonel kullanımı, ancak bakım ve güvenlik önlemlerinin üst düzeyde alınması ile mümkün olacaktır. Kent içerisindeki diğer parklarda görülen güvenlik ve bakım sorunları nedeniyle bu alanların kent halkı tarafından kullanımı her geçen gün azalmaktadır. Birçok ülkede ve ülkemizde büyük kentlerde görülen park özel güvenliğinin oluşturulması ve park bakım ekibinin kurulması, parkı daha kullanılabilir kılacaktır.

KAYNAKLAR

- AKBAY, V.A., 2006. **Antakya Örneğinde Tarihi Ev Bahçeleri**. Mustafa Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Antakya
- ALTAN, T., ATİK, M., 2000. **Ülkemizde turizm planlaması ve peyzaj mimarlarının yeri**. Peyzaj Mimarlığı Kongresi 2000, TMMOB Peyzaj Mimarları Odası, 329-338, Ankara.
- ANONİM, 1975. **Asi Havzasının hidrolojeolojik etüt raporu**. TC Enerji Ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Jeoteknik Hizmetler Ve Yeraltı Suları Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- ANONİM, 1983 a. **Yurt ansiklopedisi**. Anadolu Yayıncılık (62), 380-440, İstanbul.
- ANONİM, 1983 b. **Yurt Ansiklopedisi**. Anadolu Yayıncılık:62,55a, İstanbul.
- ANONİM, 1983 c. **Yurt Ansiklopedisi**. Anadolu Yayıncılık: 61,55s, İstanbul
- ANONİM, 1997. **Hatay turizm envanteri**. TC Hatay Valiliği, İl Turizm Müdürlüğü, 49s, Antakya.
- ANONİM, 1998a. **Türkiye Deprem Haritası**. <http://sismo.deprem.gov.tr/>
- ANONİM, 1998b. **Afet bölgelerinde yapılacak yapılar hakkında yönetmelikler**. TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası,82s,Ankara.
- ANONİM, 1999. **Antakya Meteoroloji İl Müdürlüğü Raporu**, Antakya.
- ANONİM, 2001. **Tarım İl Müdürlüğü**, Antakya
- ANONİM, 2003. **Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Kayıtları**, Antakya.
- ANONİM, 2005. <http://www.antakyarehberi.com/hataytarih/genelbilgi.htm>
- ANONİM, 2005. <http://www.wwf.org.tr/tr/alan.asp?alang=tr&atype=3&aid=17>
- ANONİM, 2006. <http://www.hatay.cc/hatay-turistik-yerler>
- ANONYMOUS, 2007 a. **Temel Tasarım İlkeleri**. www.the-landscape-design-site.com
- ATMACA. M., 2001. **Afşin- Elbistan Termik Santrali Açık Linyit İşletme Alanının Madencilik Sonrası Olası Alan Kullanım Alternatiflerinin Değerlendirilmesi**. Ç.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Doktora Tezi, Adana.
- ÇİNÇİNOĞLU A., 2000. **Antakya Kenti Açık Ve Yeşil Alan Sisteminin Saptanması Ve Peyzaj Mimarlığı Açısından Değerlendirilmesi**. M.K.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Antakya
- DEMİR, A., 1996. **Çağlar İçinde Antakya**. Akbank Kültür ve Sanat Kitapları: 62, 216 s. İstanbul.
- EYMİRLİ, S. 1994. **Erzurum Kenti Açık ve Yeşil Alanlarının Saptanması ve Kent İçi Açık-Yeşil Alan İlkeleri Yönünden Araştırılması**. Ç.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Adana.
- GÜÇLÜ, K., 1992. **Kırsal Rekreasyon Planlaması**. Yüksek Lisans Ders Notları, 45s, Erzurum.
- GÜLTEKİN, E., 1979. **Seyhan Baraj Gölü ve Yakın Çevresinin Rekreasyonel Alan Kullanım Planlaması**. Çukurova Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarisi Bölümü, Yayınlanmamış, Doçentlik Tezi. , 247 s, Adana
- GÜZELMANSUR, A., 2000. **Erzin İlçesi Sarımaçı-Burnaz Halk Plajları ve Gaziantep Tatil Siteleri Arasındaki Kıyı Şeridinde Kıyı Alan Kullanım Planlaması**. Ç.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Adana.

- KAPLAN, K., 2002. **Harbiye Yöresi'nin Turizm ve Rekreatyonel Alan Kullanımlarının Belirlenmesi ve Peyzaj Tasarım Sürecinde İrdelenmesi.** Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Doktora Tezi, Erzurum.
- KARAKÜÇÜK, S., 1997. **Rekreatyon, Boş Zamanları Değerlendirme, Kavram, Kapsam ve Bir Araştırma.** Seren Ofset, Geliştirilmiş İkinci Baskı, 373 s, Ankara.
- KARASU, M., 1997. **Doğa ve Tarih Beldesi Harbiye.** 142 s, ISBN: 975-7751-52-9, Antakya.
- KHGM, 1998. **Hatay'ın Tarihi Hazinesi (Seleucie de Pierie).** Süveydiye, Samandağ.
- KIRZIOĞLU, I., 1984. **Keban Baraj Gölü Ve Yakın Çevresi Rekreatyonel Alan Kullanımı Planlaması.** Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Dergisi Cilt:15, (4), 33-45.
- KURUM, E., 1992. **Beynam Muhafaza Ormanı ve Yakın Çevresinin Ankara Kenti Rekreatyon Sistemi Açısından Koruma-Kullanma İlkelerinin Saptanması Üzerine Bir Araştırma.** Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Doktora Tezi. 133 s, Ankara.
- KUSEYRİ, R. 1992. **Amik Gölünün Yeniden Oluşturulması Hakkında Görüşler.** Hatay Çevre Koruma vakfı, 2-4s, Antakya.
- PEHLİVANOĞLU, M.T., 1987. **Belgrat Ormanlarının Rekreatyon Potansiyeli ve Planlama İlkelerinin Saptanması.** İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Orman Mühendisliği Anabilim Dalı, Doktora Tezi (Yayınlanmamış), 237 s. İstanbul.
- TEKİN, M., 1993. **Hatay Tarihi.** Kültür Ofset Basımevi, 510 s, Antakya.
- YILMAZ, K.T., 1986. **Buca Yerleşim Merkezinde Ekoloji Yönünden Önemli Biyotopların Haritalanması.** E.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. İzmir.
- YILMAZ, K.T., 1993. **Amanos Dağları Dört Yol Kesiminde Bazı yayla Yerleşimlerinin Doğala Yakın Vegetasyonlar Üzerindeki Etkilerinin Araştırılması.** Ç.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Doktora Tezi (Yayınlanmamış), Adana.
- YÜCEL, M., 1997. **Çukurova Deltasında Seyhan Nehri ile Yumurtalık Körfezi Arasında Kalan Kesimde Ekolojik Riziko Analizi,** Adana
- UZUN, G., Altunkasa, F., 1997. **Rekreatyonel Planlamada Arz ve Talep.** ÇÜ Ziraat Fakültesi Genel Yayın No: 6, 80 s, Adana.

ÖZGEÇMİŞ

1981 yılında İstanbul'da doğdum. İlköğrenimimi Uşak'ta, Orta ve Lise öğrenimimi Samsun'da tamamladım. 1999 yılında ÖSS sonucunda Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nü kazandım. 2004 yılında bu bölümden Peyzaj Mimarı unvanı ile mezun oldum. Halen 2004 yılında başladığım, Mustafa Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalında Yrd.Doç.Dr. Mustafa Atmaca danışmalığındaki Yüksek Lisans eğitimine devam etmekteyim.